

En skattemessig behandling av salg av innmat og salg av aksjer

Kandidatnummer: 501

Leveringsfrist: 25. april 2007

Til sammen 17881 ord

24.04.2007

Innholdsfortegnelse

<u>1</u>	<u>INNLEDNING</u>	<u>1</u>
1.1	OPPGAVENS TEMA OG PROBLEMSTILLING	1
1.2	AVGRENSNINGER	2
1.3	RETTSKILDEBILDET	2
1.4	DEN VIDERE FREMSTILLINGEN	5
<u>2</u>	<u>SALG AV INNMAT I ET SELSKAP</u>	<u>6</u>
2.1	INNLEDENDE BEMERKNINGER	6
2.2	GENERELT OM DEN SKATTEMESSIGE BEHANDLINGEN AV KJØPER	7
2.2.1	Innledende bemerkninger	7
2.2.2	Direkte utgiftsføring	7
2.2.3	Aktivering og avskrivning	8
2.2.4	Vilkår for å kunne avskrive	10
2.2.5	Utsatt kostnadsføring	12
2.3	GENERELT OM DEN SKATTEMESSIGE BEHANDLINGEN AV SELGER	13
2.3.1	Innledende bemerkninger	13
2.3.2	De generelle lovbestemmelsene	13
2.3.3	Tidfesting	14
2.4	EIENDELER SOM SALDOAVSKRIVES	15
2.4.1	Innledende bemerkninger	15
2.4.2	Samlesaldo	16
2.4.3	Individuell saldo	21
2.5	EIENDELER SOM AVSKRIVES UTENFOR SALDOSYSTEMET	24
2.5.1	Immaterielle verdier	24

2.6	EIENDELER SOM IKKE KAN AVSKRIVES	27
2.6.1	Innledende bemerkninger	27
2.6.2	Tomter	27
2.6.3	Finansielle eiendeler	28
2.6.4	Varebeholdning	29
3	<u>SALG AV AKSJER</u>	30
3.1	INNLEDENDE BEMERKNINGER	30
3.2	HISTORIKK OG HENSYN	31
3.3	FRITAKSMETODEN	33
3.3.1	Innledende bemerkninger	33
3.3.2	Historikk	33
3.3.3	Fritaksmetodens regler	34
3.3.4	Subjekter og objekter i fritaksmetoden	35
3.4	AKSJONÆRMODELLEN	38
3.4.1	Innledende bemerkninger	38
3.4.2	Historikk	39
3.4.3	Subjekter og objekter under aksjonærmodellen	40
3.4.4	Skjermingsreglene	41
4	<u>SAMMENLIGNING AV SALG AV AKSJER OG SALG AV INNMAT I ET SELSKAP</u>	43
4.1	INNLEDENDE BEMERKNINGER	43
4.2	SAMMENLIGNING AV SALG AV INNMAT OG SALG AV AKSJER ETTER AKSJONÆRMODELLEN	44
4.2.1	Selgers perspektiv	44
4.2.2	Kjøpers perspektiv	46
4.3	SAMMENLIGNING AV SALG AV INNMAT OG SALG AV AKSJER ETTER FRITAKSMETODEN	48
4.3.1	Selgers perspektiv	48
4.3.2	Kjøpers perspektiv	49

4.4	AVSLUTTENDE BEMERKNINGER	51
5	<u>OMGÅELSESPØRSMÅL</u>	<u>54</u>
5.1	INNLEDENDE BEMERKNINGER	54
5.2	ULOVFESTET OMGÅELSE	55
5.3	LOVFESTET OMGÅELSE	56
5.4	OMGÅELSE VED VALG AV TRANSAKSJONSMÅTE	58
5.5	FISJON MED ETTERFØLGENDE AKSJESALG	60
6	<u>AVSLUTNING</u>	<u>64</u>
7	<u>KILDEREGISTER</u>	<u>A</u>
7.1	LITTERATURLISTE	A
7.2	RETTSPRAKSIS	B
7.3	ANNEN PRAKSIS	C
7.4	FORARBEIDER	C

1 INNLEDNING

1.1 OPPGAVENS TEMA OG PROBLEMSTILLING

Temaet for oppgaven er å redegjøre for den skattemessige behandling av salg av innmat og salg av aksjer.

Fremstillingen vil bli sett fra både kjøpers og selgers perspektiv. Begrunnelsen for dette er at kjøper og selger er de partene som særlig vil bli berørt skattemessig av slike transaksjoner. Ved kjøp og salg av innmat, vil det på kjøper sin side være tidspunktet for kostnadsføringen som er det sentrale skattemessige element. For selger vil derimot gevinst- og tapsberegning, samt tidfesting være mest sentralt for beskatningen. Ved aksjesalg vil beskatningen variere etter om aksjonærmodellen eller fritaksmetoden kommer til anvendelse. Det vil bli foretatt en sammenligning av den skattemessige behandling av disse to transaksjonsformene. Begrunnelsen for dette er at det vil foreligge forskjellige motiv og skattemessige konsekvenser, alt etter hvilket ståsted man ser transaksjonen fra og hvilke momenter som blir tillagt vekt. Dette vil også bli behandlet fra kjøper og selger sitt ståsted, samt hva som samlet sett vil fremstå som mest gunstig. Fordi det i dag er mulighet til å innordne seg slik at både kjøper og selger sparer skatt, vil spørsmål om omgåelse ofte bli reist ved slike typer transaksjoner. Det vil bli gitt en generell omtale om dette, med en mer inngående behandling i fisjon med etterfølgende aksjesalg. Dette fremstår i dag som en svært aktuell måte å tilpasse seg skattereglene på.

Begrunnelsen for at denne problemstillingen er aktuell var innføringen av en ny skattereform i 2004-2006. Denne reformen bryter med tidligere regler innenfor aksjeoverdragelse. Det vil derfor være svært interessant å se hvordan kjøper og selger vil bli beskattet ved overdragelse av aksjer etter fritaksmetoden eller aksjonærmodellen i forhold til hvordan de vil bli beskattet ved en innmatoverdragelse.

1.2 AVGRENSNINGER

Denne oppgaven kan vinkles i mange forskjellige retninger og omfatte langt flere temaer enn det som er omtalt her. Jeg vil nedenfor redegjøre for de avgrensningene jeg har valgt å gjøre.

For det første har jeg kun tatt for meg de skatterettslige spørsmålene, de regnskapsrettslige og selskapsrettslige spørsmålene er utelatt, selv om disse er svært relevante i forbindelse med salg av innmat eller salg av aksjer.

Jeg avgrenser oppgaven til kun å omtale partene i overdragelsen, altså kjøper og selger. Hovedvekten i fremstillingen om salg av aksjer er lagt på aksjeselskaper, men endel andre selskapsformer er også omtalt for å gi en generell oversikt.

Det avgrenses videre mot overdragelser som ikke er salg, slik som overdragelser skjedd ved gave eller arv. Ufrivillig realisasjon omfattes heller ikke av oppgaven.

Det avgrenses også mot overgangsbestemmelser, og tidligere gjeldende bestemmelser. Særreglene for kraftverk, petroleum, det særskilte rederiskatteregimet, bergverksdrift og valuta er heller ikke omhandlet.

Oppgaven er blitt skrevet med hensyn til de avgrensningene som er foretatt her. Det vil også bli avgrenset mer konkret under de innledende bemerkningene til hvert kapittel.

1.3 RETTSKILDEBILDET

I skatteretten blir som et utgangspunkt den samme juridiske metode brukt som ved de andre juridisk disipliner. Det som er spesielt for skatteretten fremfor andre rettsdisipliner er den hyppige forandringen av lovverket og et detaljert regelverk. Med jevne mellomrom

kommer det skattereformer som omvelter skattesystemet.

Legalitetsprinsippet står sterkt innenfor skatteretten, fordi beskatning er en nokså inngripende handling ovenfor borgerne. Legalitetsprinsippet innebærer at det må foreligge hjemmel i lov eller et plenarvedtak fra Stortinget for at borgerne skal kunne dømmes. Lovtolking vil derfor være den viktigste rettskilden i skatteretten sammen med forarbeider og rettspraksis. Dette på lik linje med de andre juridiske disiplinene. Etter en undersøkelse foretatt av Ole Gjems –Onstad¹ viste Høyesterett uttrykkelig til lovbestemmelser i 97% av sakene som omhandlet skatterett. De resterende sakene som ikke henviste til lovbestemmelser var saker som gjaldt ulovfestet omgåelse. Dette indikerer at lovbestemmelsen har en svært sentral rolle i skatteretten. Begrunnelsen bak dette er at skatt berører alle personer som er bosatt i riket², og behovet for forutberegnlighet er derfor stor. Analogisk anvendelse av skattereglene skal utføres med ytterst forsiktighet.

Forarbeidene er en meget viktig rettskilde i skatteretten. I halvparten av alle saker reist for Høyesterett har dommerne lagt betydelig vekt på forarbeidene bak lovbestemmelsen.³ Begrunnelsen til dette kan være at det ofte er tale om nye bestemmelser, og at det ikke foreligger så mange andre rettskilder på området.

Den andre rettskilden som tillegges stor vekt innen skatterett er rettspraksis. Det blir derimot i svært liten grad henvist til lavere retters praksis, jf. Onstad sin undersøkelse av rettspraksis innen skatteretten.⁴ Høyesterett skiller seg fra ligningsmyndighetene når det gjelder bruken av tidligere praksis. Ligningsmyndighetene synes å legge størst vekt på upåankede saker i deres disfavør når dette er avsagt av en lavere domstol. Høyesterett

---

¹ Onstad, (2003), s. 72.

² Sktl. § 2-1

³ Onstad, (2003), s. 73.

⁴ *ibid.* s. 75.

legger derimot vekt på tidligere Høyesterettsrettspraksis, som ofte blir tillagt avgjørende betydning for utfallet i saken. Høyesterett synes ikke å følge en absolutt prejudikatslære.⁵

Ligningspraksis og andre uttalelser fra skattemyndighetene er en omstridt rettskilde i Norge. Høyesterett har allikevel en tendens til å vektlegge ligningspraksis i sine avgjørelser. Dette gjelder i de tilfellene der det foreligger en langvarig praksis, men også i enkelte tilfeller der det foreligger enkeltavgjørelser. Dette har vært kritisert i juridisk litteratur. Utgangspunktet er dermed at det må foreligge en ligningspraksis for at den skal bli tillagt betydning som rettskilde. Det er av stor betydning om ligningspraksisen er langvarig eller ikke. En konsekvent og langvarig praksis har blitt tillagt stor betydning av Høyesterett.⁶

En rettskilde som er spesiell for skatteretten er Lignings-ABC. Denne gir en anvisning på hvordan en bestemmelse skal tolkes etter Skattedirektoratets vurdering. Den bidrar til likebehandling og en ensartet praksis, men gir sjeldent henvisninger til andre rettskilder enn lov og forskrift. Lignings-ABC må kunne likestilles med en administrativ uttalelse når det gjelder rettskildeverdi. Den er mest brukt av tjenestemenn i det offentlige som skal fatte vedtak. Det har dermed stor betydning rent praktisk, men liten betydning rent rettskildemessig. Høyesterett har kun lagt begrenset vekt på Lignings-ABC.⁷

I denne oppgaven har jeg benyttet meg av alle de overnevnte rettskildene, og tillagt dem vekt etter beskrivelsen ovenfor. Jeg har i noen tilfeller trukket frem Lignings-ABC. Dette er ikke fordi jeg tillegger den så stor rettskildeverdi, men fordi den angir mulige tolkningsmuligheter i konkrete og praktiske tilfeller. Videre har jeg i noen tilfeller også henvist til bindende forhåndsuttalelser fra Skattedirektoratet. Dette er heller ikke av den grunn at jeg har tillagt disse så stor rettskildeverdi, men fordi de viser hvordan jussen blir

---

⁵ Onstad, (2003), s. 75-76.

⁶ Jf. Rt.1983 s. 979, Rt.1987 s.729, Rt.1992 s. 1263.

⁷ Onstad, (2003), s. 81-82.

benyttet i praksis av skattemyndighetene. Begge disse kildene bør tas med i denne drøftelsen av den grunn at de rammer borgere flest. I og med at det ikke er alle som er villige til å prøve sin sak for retten, vil dette være de uttalelsene som mange innretter seg etter i det daglige liv.

1.4 DEN VIDERE FREMSTILLINGEN

Først i denne oppgaven vil jeg gjøre rede for salg av innmat i kapittel 2, og salg av aksjer i kapittel 3. I begge disse kapitlene vil synspunktene ses fra både kjøper og selger sin side. Dette er viktig som bakgrunnskunnskap for kapitlet om sammenligning av disse to transaksjonsmåtene som er det etterfølgende kapitlet.

I kapittel 4 kommer det en sammenligning av salg av aksjer og salg av innmat. Sammenligningen vil bli gjort fra kjøper og selger sitt ståsted, samt hva som samlet fremstår som mest fordelaktig.

I kapittel 5 vil det bli sett på omgåelse ved valg av slike transaksjoner. Det vil først bli gitt en generell innføring i hva omgåelse er. Deretter vil det bli vinklet inn mot omgåelse i forbindelse med skifte av transaksjonsform til enten innmatssalg eller aksjesalg for å benytte seg av det som er mest lønnsomt skattemessig. Det vil også bli sett på fisjon med etterfølgende aksjesalg, som er en hyppig benyttet transaksjonsform for å utnytte en skatteposisjon.

Tilslutt vil det i kapittel 6 bli en oppsummering og avslutning av oppgaven.

2 SALG AV INNMAT I ET SELSKAP

2.1 INNLEDENDE BEMERKNINGER

Med innmatsalg vil det i denne oppgaven bli siktet til når et selskap selger den eller de eiendeler som inngår i en virksomhet, i motsetning til at virksomhetsoverdragelsen blir strukturert som en aksjeoverdragelse. Ved innmatsalg er det vanlig at det ytes et samlet vederlag for alle eiendelene, inklusive kjøpers gjeldsovertakelse, uten at det spesifiseres hvilken del av vederlaget som er relatert til de ulike eiendelene som omfattes av overdragelsen.

Det kan av skattemessige årsaker være nødvendig å allokere vederlaget ut på de ulike eiendeler som omfattes av overdragelsen, da det både på selger og kjøper sin hånd gjelder forskjellige skatteregler for ulike typer av eiendeler. Fordelingen av vederlaget skjer ved at hver eiendel tilallokere en andel av vederlaget som svarer til verdien av den aktuelle eiendelen. Eventuelt restvederlaget som er igjen etter at dette er gjort, vil bli klassifisert og beskattet som goodwill.

For kjøper vil det være av betydning om vederlaget kan fradragsføres, og hvorvidt dette kan gjøres direkte eller om det må skje ved aktivering med påfølgende avskrivning. Dette vil det bli redegjort for i kap. 2.2.

For selger vil det være av betydning om gevinst eller tap på den enkelte eiendel er skattepliktig eller fradragsberettiget, og hvordan gevinsten eller tapet i tilfelle skal tidfestes. De skattemessige utgangspunktene vil bli nærmere behandlet i kap. 2.3.

Det vil i fremstillingen av innmatsalg bli foretatt en kasuistisk gjennomgang av den skattemessige behandlingen ved salg av ulike typer eiendeler. Hovedgruppene som vil bli gjennomgått er eiendeler som saldoavskrives, eiendeler som avskrives utenfor saldosystemet og eiendeler som ikke avskrives, jf. henholdsvis kap. 2.4.-2.6. Det vil innenfor hver gruppe bli redegjort for de skattemessige konsekvensene på selger og kjøpers hånd.

Det forutsettes i den videre fremstillingen at eiendelene som omfattes av innmatsalget utgjør en virksomhet i skattemessig sammenheng.

2.2 GENERELT OM DEN SKATTEMESSIGE BEHANDLINGEN AV KJØPER

2.2.1 Innledende bemerkninger

Ved kjøp av innmat må kjøper ta hensyn til hvorvidt eiendelen direkte utgiftsføres, avskrives eller om den ikke kan avskrives i det hele tatt. Dette er en faktor som vil være av stor betydning for først og fremst kjøper, men også for selger. Det vil også ha stor betydning for kjøper hvilken verdi som settes på den enkelte eiendel, og hvorvidt den faller under en saldogruppe som kan avskrives med høy sats, i de tilfellene der eiendelen kan avskrives. For kjøper vil det være en fordel om flest mulig av eiendelene er å betegne som omsetningseiendeler. Vederlag for slike eiendeler kommer til fradrag når eiendelen selges, slik som det også gjøres for andre eiendeler som aktiveres.⁸

2.2.2 Direkte utgiftsføring

Dette er i utgangspunkt det mest gunstige alternativet for kjøper. Her vil kjøper få direkte fradrag for hele vederlaget som er knyttet til ervervelsen av virksomheten i årets overskudd. Kravet for at kjøper skal kunne direkte utgiftsføre en kostnad er at vilkårene i sktl.⁹ § 6-1 er oppfylt. Det er et vilkår at kjøper har pådratt seg en kostnad, og at dette er en faktisk kostnad. Videre er det et vilkår om at denne kostnaden er pådratt for å ”erhverve,

---

⁸ *Bedrift, selskap og skatt*, (2006), s. 659.

⁹ Lov om skatt av formue og inntekt av 26. Mars 1999 nr. 14. (Sktl.)

vedlikeholde eller sikre skattepliktig inntekt”. Dette følger av realisasjonsprinsippet i sktl. § 14-2, 2. ledd. Etter bestemmelsen tidfestes kostnaden ved erverv av en eiendel når ” det oppstår en ubetinget forpliktelse for skatteyteren til å dekke eller innfri kostnaden”.

Det finnes alternativer til direkte utgiftsføring, slik som avskrivning. Dette avhenger av at kostnaden kan aktiveres. Dette blir behandlet nærmere.

I de tilfellene kostnadene kan direkte utgiftsføres vil dette kunne føre til at man får et dårlig resultat for dette året. Det vil kunne slå negativt ut i forhold til en del kredittinstitusjoner.

Grenselinjen mellom hva som kan direkte utgiftsføres og hva som kan aktiveres vil bli behandlet nedenfor.

2.2.3 Aktivering og avskrivning

Det er gitt særskilte regler for skattemessige avskrivninger, da de regnskapsmessige avskrivningsreglene anses som for skjønnsmessige til å kunne benyttes.¹⁰

I skatteloven av 1882 var det ingen bestemmelser som gav adgang til å avskrive, dette ble slått fast av Høyesterett i Rt. 1894 s.735. Synet ble opprettholdt frem til 1902 da Høyesterett i Rt. 1902 s. 684 kom frem til at det måtte foreligge en slik adgang til å avskrive, da dette var et uttrykk for ”vort Samfund i Almindelighed raadende Retsopfatning”(s. 685). Dermed ble rettsopfatningen endret, og lineær avskrivning kom til anvendelse i skattemessig sammenheng. Saldoavskrivning ble innført ved lov 29 mai 1981 nr. 29, og tok over mye av rollen til den lineære avskrivningen.¹¹ Saldoavskrivningsreglene gjennomgikk store endringer i 1992-reformen. Goodwill ble tatt

---

¹⁰ Ot.prp. nr. 35, (1990-1991), s. 117

¹¹ Gjems-Onstad, (2007), note 974

med i saldossystemet, og saldossystemet fikk tilnærmet den formen den har i dag.

Varige driftsmidler som ikke kan utgiftsføres direkte må aktiveres og utgiftsføres som avskrivninger over den estimerte levetiden til driftsmidlet. Dette gjelder i de tilfellene der vilkårene for å kunne avskrive er oppfylt. Begrunnelsen for en slik regel er at inntektene og utgiftene skal stå i forhold til hverandre. Man sprer kostnaden det er ved anskaffelse av et driftsmiddel over antall år som er dets gjennomsnittlige rettslige levetid.¹²

Avskrivning er fradrag for en omkostning, og er hjemlet i sktl. § 6-1, 1. ledd. Det kan ut ifra denne bestemmelsen utledes at det må foreligge en eller annen form for oppofrelser av verdier.¹³ Etter sktl. § 6-10 skal det gis fradrag igjennom avskrivning ved verdiforringelse ved slit eller elde på betydelig driftsmidler, jf. sktl. § 14-30 flg. Rent språklig er det nærliggende å forstå ”slit og elde” slik at det må foreligge en årsakssammenheng mellom verdiforringelsen og ”slit og elde”. Dette avgrenser mot ting som ikke slites og er ”evigvarende”. Et driftsmiddel som har en levetid på 100 år eller mer blir ansett for å være evigvarende, og kan dermed ikke avskrives.¹⁴ Et eksempel på dette er bolighus som ved godt vedlikehold anses å ha en levetid på 100 år eller mer, og kan dermed ikke avskrives. En tomt er et annet eksempel. Sktl. §14-30 flg. angir tidspunktet for når et driftsmiddel er ervervet, dette er ved levering. I de tilfellene der skatteyteren selv har tilvirket eiendelen anses den som ervervet når den er ferdig tilvirket.

Med driftsmidler menes fysiske objekter eller nærmere bestemt ”eiendeler som er bestemt til varig bruk i inntektskapende aktivitet”, samt immaterielle verdier.¹⁵

---

¹² Brudvik, [b], (2006), s. 402.

¹³ Bedrift, selskap og skatt, (2006), s. 111.

¹⁴ Brudvik, [a], (2006), s. 186.

¹⁵ Skaar, (2005), s. 85.

Det finnes flere måter å avskrive på. For det første benyttes deskriptiv avskrivning. Et eksempel på dette er saldoavskrivning. Her er avskrivningen stor til å begynne med, og blir lavere etter hvert som saldogrunnlaget blir nedskrevet. Dette er den mest vanlige måten å avskrive på i det norske skatteregime, og er beskrevet i sktl. § 14-40 flg.

Den neste måten det kan avskrives på er progressivt, eller annuitetsavskrivning som det også betegnes som. Her er den årlige avskrivningen lav i startfasen, og blir høyere mot slutten. Denne måten å avskrive på er svært lite brukt i det norske skattesystemet.

Den siste måten for avskrivning er lineær avskrivning. Her avskrives driftsmidlet med like stort beløp over hele avskrivningsperioden. Lineær avskrivning brukes ved noen tilfeller i det norske skattesystem, sktl. § 6-10, 2. ledd nr. 3 benytter lineær avskrivning. Dette er en typisk måte å avskrive de tidsbegrensede rettighetene som vil bli omtalt nedenfor.¹⁶

2.2.4 Vilkår for å kunne avskrive

Ved avskrivning er det kostprisen som skal avskrives, eventuelt inkludert senere påkostninger, og fradrag for beløp som er særskilt bestemt i lov eller forskrift, jf. sktl. §§ 14-42, 2. ledd litra a, og 14-40, 3. ledd. I de tilfellene der det dreier seg om saldoavskrivninger skal det i tillegg gjøres fradrag for tidligere avskrivninger. Dette innebærer at det ikke er adgang til å regulere opp beløpet som skal avskrives i takt med inflasjonen.

Sktl. § 14-40 angir grenselinjen mellom aktiveringsplikt og direkte ugiftsføring. Etter bestemmelsens første ledd litra a er det et vilkår for å kunne avskrive at driftsmidlet er å regne som ”varig og betydelig”. Det må foreligge verdiforringelse som følge av slit og elde. I Ordlyden blir ”varig” definert som å måtte ha en brukstid på minimum 3 år. Det er

---

¹⁶ Skaar, (2005), s. 94-97.

brukstiden og ikke eiertiden som er satt til minimum 3 år. Man må dermed vurdere den sannsynlige brukstiden for erververen av driftsmidlet og for fremtidige eiere samlet.¹⁷ Det er uten betydning om driftsmidlet kun benyttes deler av året.¹⁸

Når det gjelder ordlydens krav om ”betydelig”, blir dette spesifisert i bestemmelsen til å dreie seg om driftsmidler med en verdi på kr.15.000. eller mer. Det skilles ikke mellom nye og brukte driftsmidler. For næringsdrivende som ikke har fradrag for inngående merverdiavgift, vil denne inngå i kostprisen ved vurdering om driftsmidlet er betydelig eller ikke. Har driftsmidlet en verdi under kr. 15.000. kan det fradragsføres direkte. Man kan velge å avskrive driftsmidler som har en verdi mindre enn kr. 15.000, eller har en varighet på 3 år eller mindre, dette blir imidlertid sjelden gjort. Det følger av Rt. 1920 s. 884 at det ikke er noe vilkår at eiendelen faktisk reduseres i verdi det aktuelle året, med andre ord vil eier ha rett til å avskrive driftsmidlet selv om det viser seg at det vil stige i verdi.

Kjøpes det flere driftsmidler med en verdi under kr. 15.000. i en beholdning, eller i en så nær sammenheng at det er naturlig å se dem som en enhet, skal aktivering allikevel skje dersom den samlede verdien av driftsmidlene blir på kr. 15. 000. eller mer.¹⁹ Påkostninger på allerede aktiverte driftsmidler skal også aktiveres selv om påkostningen er mindre enn kr. 15.000, og den skal plasseres i den saldogruppen den hører hjemme for avskrivning, jf. sktl. § 14-40, 3. ledd. Dette vil være sentralt i denne oppgaven fordi de verdiene som er under kr. 15.000, og som dermed blir direkte utgiftsført, vil representere en skjult verdi. Denne skjulte verdien vil representere en merverdi som vil komme til uttrykk ved salg av aksjer eller innmat.

---

¹⁷ Gjems-Onstad, (2007), note 975.

¹⁸ Ot.prp. nr. 19, (1983-1984), s. 17.

¹⁹ *ibid.* s. 10.

Når avskrivningsgrunnlaget ved utløpet av inntektsåret, før reduksjon av årets avskrivning, er lavere enn kr.15.000, kan beløpet utgiftsføres i sin helhet dette året, jf. sktl. § 14-47, 3. ledd. Beløpet trenger altså ikke å bli avskrevet helt til det har nådd kr.0.

Det er i tillegg til de overnevnte vilkårene et vilkår om at den som avskriver er eier av driftsmidlet. Hvis det er en rettighet som skal avskrives tilligger avskrivningsretten innehaveren av bruksretten.²⁰Det kan i et slikt tilfelle være aktuelt å avskrive rettigheten.

2.2.5 Utsatt kostnadsføring

Den tredje måten periodisering kan skje på er når verdiforringelsen beregnes da driftsmidlet selges eller kasseres. Det vil da foreligge en utsatt kostnadsføring. Her gjøres det ikke fradrag for kostnaden før ved realisasjon av eiendelen. Dette vil ikke virke særlig gunstig for kjøper, da man må betale høyere skatt i årene frem til realisasjon, og det kan ta lang tid før vederlaget kommer til fradrag. Hvis formuesgodet kasseres har hele anskaffelsessummen gått til grunne, og den skal komme til fradrag. Ved salg skal anskaffelsessummen gå til fradrag i salgssummen. Differansen skal inntektsføres ved gevinst og utgiftsføres hvis det foreligger tap. Eiendeler som har utsatt kostnadsføring kan aktiveres, men fordi de ikke forringes vil de ikke kunne avskrives. Eksempel på dette kan være en tomt. Eiendeler som ikke erverver, vedlikeholder eller sikrer skattepliktig inntekt, vil også bli rammet av utsatt kostnadsføring. Et eksempel på dette kan være kunst.

---

²⁰ Gjems-Onstad, (2003), s. 200.

2.3 GENERELT OM DEN SKATTEMESSIGE BEHANDLINGEN AV SELGER

2.3.1 Innledende bemerkninger

For selger er det viktig å fastslå hvorvidt det foreligger skatteplikt ved realisasjon med gevinst, eller om et tap kan fradras. Like viktig for selger vil tidfestingen være. Det kan få store konsekvenser hvilket tidspunkt som skal legges til grunn for beskatningen. Det vil være fordelaktig for selger å få utsatt beskatningen slik at skattekreditt vil kunne oppnås.

2.3.2 De generelle lovbestemmelsene

Innmatsoverdragelse anses som realisasjon. Skattelovens utgangspunkt ved innmatsoverdragelse med gevinst er sktl. § 5-1, 1. ledd. Denne bestemmer at fordel vunnet ved virksomhet er å anse som skattepliktig inntekt. Bestemmelsen henviser videre til sktl. § 5-30 som er en særbestemmelse for virksomhetsinntekt, og en presisering av sktl. § 5-1, 1. ledd. Det følger av sikker rett at salg av driftsmidler omfattes av bestemmelsen, noe som også kommer til uttrykk ved at bestemmelsen omfatter realisasjon av andre formuesobjekter i virksomheten.²¹ I Rt.1929 s. 214 kom Høyesterett til at sktl. § 5-30 også gjelder for finansobjekter og immaterielle eiendeler. I sktl. § 5-30, 2. ledd henvises det til særbestemmelsene i kapittel 9 ved realisasjon av formuesobjekt. Med ”formuesobjekt” omfattes realobjekter som fast eiendom og løsøre, finansobjekter, og immaterielle aktiva.²² Etter sktl. § 9-1 gjelder bestemmelsene i kapittel 9 fastsettelse av gevinst og tap ved realisasjon av formuesobjekt. Bestemmelsen henviser fra litra b til sktl. § 5-30 ved gevinst, og sktl. § 6-2 ved tap. Loven angir i sktl. § 9-2 hva ”realisasjon” innebærer. Denne oppregningen er ikke uttømmende, dette kan man utlede av at ordene ”blant annet” er brukt i ordlyden. Salg omfattes av ordlyden i sktl. § 9-2. Sktl. § 9-3 omfatter bare realisasjon utenfor virksomhet. I denne oppgaven vil salg være den sentrale formen for realisasjon.

---

²¹ Zimmer, (2005), s. 135-136.

²² *ibid.* s. 228.

Tap ved realisasjon omfattes av sktl. § 6-2 som er skatteloves hovedregel om fradragrett ved kapitaltap innen virksomhet. Her gis det fradrag for tapet i sin helhet i overskudd som måtte foreligge.

Hensynet bak disse reglene som er omtalt ovenfor er hensynet til symmetri. Man skal få tapsfradrag i samme utstrekning som gevinst kommer til beskatning.

2.3.3 Tidfesting

Ved innmatsoverdragelse er det et viktig spørsmål i hvilket inntektsår en gevinst eller et tap skal kunne tas til inntekt eller komme til fradrag. Reglene for dette er hjemlet i skattelovens kap. 14. Det forutsettes at det foreligger en skattepliktig inntekt, fradragberettiget tap eller kostnad for at bestemmelsen skal komme til anvendelse. Den norske skatteloven bygger på at inntektsperioden skal avgrenses til ett kalenderår, jf. sktl § 14-1.

Det alminnelige utgangspunkt for innmatsoverdragelse etter norsk skatterett er realisasjonsprinsippet, der hvor det ikke gjelder andre særbestemmelser om tidfesting, jf. sktl. § 14-2. Etter denne skal inntekts og utgiftsposter tidfestes til det tidspunkt da skatteyteren fikk en ubetinget rett til ytelsen eller beløpet. Dette innebærer at det ikke er av betydning for tidfestingen når betalingen eller forfallet fant sted.²³ Det er ikke tilstrekkelig at avtale er inngått, men begge parter må stille innmaten som skal overdras til disposisjon.

Direkte utgiftsføring skal som hovedregel tidfestet til det tidspunkt da det oppsto en ubetinget forpliktelse for skatteyteren til å dekke eller innfri kostnaden, jf. sktl. § 14-2, 2. ledd.

---

²³ Zimmer, (2005), s. 305.

For varige driftsmidler blir tidfestingen forskjøvet i og med at kostnaden ved en slik anskaffelse ikke tidfestes til anskaffelsesåret. I disse tilfellene blir driftsmidlets rettslige verdi fordelt utover sin estimerte levetid. Det vil i disse tilfellene foreligge tre mulige måter å tidfeste gevinst eller tap på etter hvordan selger velger å innordne seg. Selger kan enten avskrive, direkte utgiftsføre eller utsette utgiftsføringen.

Ved direkte inntekts- eller utgiftsføring gjelder realisasjonsprinsippet i sktl. § 14-2 om at hele gevinsten eller tapet tas til inntekt eller fradrag i realisasjonsåret.

Ved utsatt inntekts- eller utgiftsføring skiller skatteloven mellom eiendeler som kan saldoavskrives, og de som ikke kan avskrives. Eiendeler som kan saldoavskrives blir omfattet av sktl. § 14-44. Det gjelder forskjellige regler for driftsmidler som faller innunder samlesaldo og individuell saldo. Dette vil bli nærmere behandlet under henholdsvis pkt. 2.4.2.6. og 2.4.3.5. Eiendeler som ikke kan avskrives blir omfattet av sktl. § 14-52 og er nærmere omtalt i pkt. 2.5.2.3.

2.4 EIENDELER SOM SALDOAVSKRIVES

2.4.1 Innledende bemerkninger

Det er fysiske driftsmidler og goodwill som kan saldoavskrives. Ved innføring av reformen i 1992 ble driftsmidlene delt inn i 9 grupper, tilsvarende det systemet vi har i dag. Som tidligere nevnt er det ikke alt som kan saldoavskrives. Eiendelen må være aktivert for at den skal kunne føres på saldo. I sktl. § 14-41 listes det opp 9 forskjellige grupper fra bokstav a-i med eksempler på hva hver av disse gruppene kan inneholde. Det er viktig å merke seg at denne listen ikke er uttømmende, men at lovgiver har overlatt til praksis å trekke opp de detaljerte grensene.²⁴ Videre sier forarbeidene at driftsmidler med tilsvarende

---

²⁴ Ot.prp. nr. 19, (1983-1984), s. 10.

verdiforringelse som en av saldogruppene, skal avskrives i den gruppen den har mest til felles med, og hvor den naturligst hører hjemme.²⁵ Hver av disse saldogruppene har en presentsats som angir en maksimalgrense på hva den kan avskrives med. Satsene er lovregulert i sktl. § 14-43. Ved fastsettelsen av avskrivningssatsene i forarbeidene til 1992-reformen la departementet vekt på at enkelt næringer ikke skulle tilgodeses gjennom særskilt høye satser for avskrivning, når det var andre hensyn som lå bak enn driftsmidlenes faktiske verdiforringelse.²⁶

Avskrivningen kan ikke starte før driftsmidlet er ført inn på saldo, dette kan først skje etter at driftsmidlet er ervervet. Etter § sktl. 14-30 anses driftsmidlet ervervet ved levering, det kreves med andre ord ikke at driftsmidlet rent faktisk er tatt i bruk. Leveringstidspunktet må avgjøres etter kontraktrettslige prinsipper, som normalt vil være ved risikoens overgang.²⁷ Det følger av forarbeidene at avskrivninger kan foretas det året ervervelsen har skjedd, samme når på året dette vil være.²⁸

Saldogruppene deles inn i to forskjellige kategorier: Samlesaldo, som benyttes for saldogruppe a-d, og individuelle saldoer for saldogruppene e-i, jf. sktl. § 14-41, 4. ledd. Disse vil bli behandlet nærmere nedenfor.

2.4.2 Samlesaldo

2.4.2.1 Innledende bemerkninger

Saldogruppene a-d skal føres på en samlesaldo. Med dette menes at når et nytt driftsmiddel blir kjøpt inn, blir kostprisen ført på den saldogruppen den hører innunder slik at kostprisen

---

²⁵ Ot.prp. nr. 19, (1983-1984), s. 17.

²⁶ Ot.prp. nr. 35, (1990-1991), s. 112.

²⁷ Brudvik, [b], (2006), s. 426.

²⁸ Ot. prp. nr. 19, (1983-1984), s. 8.

ikke kan individualiseres. Man skiller ikke mellom de forskjellige gjenstandene innen for hver saldogruppe. Skatteloven har med dette ikke lagt opp til at man skal kunne gjøre rede for hvor mye det er igjen å avskrive på hvert enkelt driftsmiddel innad i saldogruppen, og om det foreligger tap eller gevinst ved salg av et enkelt driftsmiddel. Det skal opprettes egne saldogrupper når den samme gruppen næring drives i forskjellige kommuner, jf. sktl. § 14-41, 4. ledd, 2. punktum. Dette er nødvendig for å kunne beregne kommuneskatten riktig.

2.4.2.2 Saldogruppe a-d

De saldogrupperne som kan føres på samlesaldo er som nevnt gruppe a-d.

Gruppe a omfatter kontormaskiner ol.

Denne gruppen ble skilt ut fra gruppe d som omfatter maskiner ved reformen i 1992, da lovgiver antok at forskjellen på verdifallet mellom disse to grupperne var så stort at de burde skilles.²⁹ Avskrivningssatsen er på 30%, jf. sktl. § 14-43, 1. ledd, litra a.

Gruppe b omfatter ervervet forretningsverdi (goodwill).

Den skiller seg ut fra de andre løsegrupperne av samlesaldoer. Goodwill vil bli nærmere omtalt i pkt. 2.4.2.3. Avskrivningssatsen er 20%, jf. sktl. § 14-43, 1. ledd, litra b.

Gruppe c omfatter vogntog, lastebiler, busser, varebiler, drosjebiler og kjøretøyer for transport av funksjonshemmede.

Denne gruppen omfatter bare kjøretøyer som er beregnet på transport.³⁰

Avskrivningssatsen er 20%, jf. sktl. § 14-43, 1. ledd, litra c.

---

²⁹ Ot.prp. nr .35, (1990-1991), s. 113.

³⁰ Bedrift, selskap og skatt, (2006), s. 136.

Gruppe d omfatter personbiler, traktorer, maskiner, redskap, instrumenter, inventar, mv. Denne gruppen betegnes som: ”driftsløsøre ellers”. Dette er en samlesaldo for fysisk løsøre som ikke hører hjemme i de andre gruppene. Det oppstår også et avgrensingsproblem til gruppen bygg og anlegg. Her bestemmer sktl. § 14-41, 3. ledd at ”byggemessig arbeid ved montering av produksjonsmaskineri kan avskrives sammen med dette”, altså under denne gruppen. Faste installasjoner som varmeanlegg, heis o.l. skal avskrives under ett med bygget, altså under gruppen bygg og anlegg, jf. sktl. 14-41, 3. ledd. Avskrivningssatsen er 20%, jf. sktl. § 14-43, 1. ledd, litra d.

2.4.2.3 Goodwill

Goodwill er det vederlaget som betales utover eiendelenes verdi sett hver for seg ved erverv av en virksomhet.³¹ Det vil altså være den delen av vederlaget som ikke kan henføres til en spesiell materiell eller immateriell eiendel ved realisasjon³². Goodwill er en ikke-fysisk eiendel som faller inn under gruppen immaterielle verdier. Den skiller seg allikevel fra denne gruppen ved at den blir beskattet og avskrevet på en annen måte. Det er derfor hensiktsmessig å behandle den som en egen gruppe. Utgangspunktet for forskjellen er at goodwill saldoavskrives og andre immaterielle verdier kun avskrives, og da ikke på saldo, hvis det foreligger et åpenbart verdifall, eller rettigheten er tidsbegrenset, jf. sktl. § 6-10, 3. ledd. Det kan være vanskelig å finne en klar avgrensning mellom goodwill og andre immaterielle verdier.

Det var lenge en debatt om hvorvidt goodwill skulle avskrives eller ikke. I Rt. 1983 s. 979 slo Høyesterett fast at goodwill ikke kunne avskrives som følge av langvarig ligningspraksis. Ved lovendringen i 1984 ble det en lovfestet rett til å kunne avskrive

---

³¹ Ot.prp. nr. 35, (1990-1991), s. 116.

³² *Bedrift, selskap og skatt*, (2006), s. 658.

goodwill, tilsvarende sktl. § 6-10, 2. ledd litra a som er gjeldende rett i dag. Ved skattereformen i 1992 ble goodwill en egen saldogruppe for aktivering og avskrivning, tilsvarende sktl. § 14-41, 1. ledd litra b.

Det er viktig å trekke et skille mellom ervervet og egenutviklet goodwill. Det er bare den ervervede goodwill som er gjenstand for avskrivning. Utgifter til opparbeidelse av goodwill som skatteyder foretar selv, skal ikke aktiveres eller avskrives, men utgiftsføres direkte. Dette fordi det vil foreligge en usikkerhet om det faktisk foreligger en varig verdi.³³ Den skal inngå i eventuell tap og gevinst beregning ved realisasjon av forretningsverdien, for deretter å føres på saldogruppe b.

2.4.2.4 Avskrivning

Saldogrupperne a-d avskrives med relativt høye proSENTSATSER i forhold til grupperne e-i. Dette kan forklares ved at saldogrupperne a-d er typiske løSØREGRUPPER, med unntak av gruppe b som omfatter goodwill (forretningsverdi). De vil dermed ha kortere levetid enn grupperne som avskrives individuelt. Driftsmidlene i disse grupperne er gjenstander som ikke er av så betydelig verdi som det de individuelle saldoene i grupperne e-i er. Det er også ofte langt flere gjenstander innen hver gruppe hos samlesaldoene enn hos de individuelle saldoene. Man skal fortsette å avskrive selv om saldoen er tom for driftsmidler, men hvor det fremdeles foreligger et positivt beløp.³⁴ Dette er det man ofte betegner som tom positiv saldo. En slik saldo representerer et tap som ennå ikke har kommet til fradag fordi det ikke er tidfestet.³⁵

---

³³ Bedrift, selskap og skatt, (2006), s. 109.

³⁴ Lignings ABC, (2006), Kap. 9.1: *Avskrivning på positiv saldo*.

³⁵ Zimmer, (2005), s. 331.

2.4.2.5 Realisasjon

Ved realisasjon av driftsmidler i saldogruppe a-d er grunnlaget for beregning ved realisasjon ”saldo etter foregående års avskrivninger...” jf. sktl. § 14-42, 2. ledd.

Ved tidfesting av en eiendel som befinner seg på samlesaldo, kan selger ta hele eller deler av vederlaget til inntekt i realisasjonsåret, jf. sktl. § 14-44. Hvis selger velger å gjøre dette vil det foreligge en direkte inntekts- eller utgiftsføring, og realisasjonsprinsippet som følger av sktl. § 14-2 vil komme til anvendelse. Etter sktl. § 14-44 gjelder det egne regler for samlesaldo i annet ledd. Her kan den delen av vederlaget som ikke er direkte inntektsført nedskrives på saldoen for driftsmidlet. Dette fører til at det vil foreligge en utsatt inntekts- eller utgiftsføring. Slik nedskrivning på saldo vil redusere avskrivningsgrunnlaget. Dette vil innebære reduserte avskrivninger i årene som følger. For selger vil det fremstå som fordelaktig å velge nedskrivning på saldo fremfor direkte inntekt- eller utgiftsføring fordi dette vil kunne gi en skattekreditt. Det er viktig å bemerke at det ikke er gevinsten eller tapet som skal føres på saldo, men hele salgssummen.

Hvis et driftsmiddel innen saldogruppene a,c,d selges med gevinst slik at saldogruppen blir negativ, kan ikke avskrivningen fortsette. Den negative saldoen må da inntektsføres med minst den samme prosentsatsen som gjelder for saldogruppen, jf. sktl. § 14-46. En slik negativ saldo representerer en skattepliktig gevinst som ennå ikke er tidfestet.³⁶

Ved realisasjon med tap gjøres dette i prinsippet på samme måte som ved gevinst. Fradraget vil da innebære at noe av gjenstandens kostpris gjenstår på saldo, og dermed fortsetter å bli gjenstand for avskrivning. Et tap kan vise seg ved at saldoen er positiv i de tilfellene der saldoen er tom for driftsmidler. I slike tilfeller skal avskrivningen fortsette.

---

³⁶ *Bedrift, selskap og skatt*, (2006), s.153.

For saldogruppe b gjelder det delvis andre regler enn for de andre saldogrupperne under samlesaldo. Vederlag for goodwill både egenutviklet og ervervet nedskrives på saldo i den grad den ikke er inntektsført direkte. Dette skjer på samme måte som for de andre driftsmidlene i andre saldogrupper som inngår i samlesaldoene. Det som skiller saldogruppe b fra de andre grupperne innen samlesaldo er de tilfellene der saldoen blir negativ. I dette tilfellet skal den negative saldoen tillegges gevinst -og tapskontoen på lik linje med saldogruppe e-i, jf. sktl. 14-44, 3. ledd. Dette gjelder uansett om det er tale om vederlag for ervervet goodwill eller egenutviklet goodwill, jf. sktl. § 14-44,2. ledd.

2.4.3 Individuell saldo

2.4.3.1 Innledende bemerkninger

De eiendelene som skal føres på saldogrupperne e-i blir ført inn på separate saldoer, hvert driftsmiddel har sin egen saldo. Det blir dermed gjennomført en separat beregning av avskrivning, og gevinst eller tap ved realisasjon, jf. sktl. § 14-41, 4. ledd. Det blir for disse saldogrupperne mulig å identifisere hvert enkelt driftsmiddel, og hvorvidt det foreligger gevinst eller tap for hver enkelt eiendel ved realisasjon.

2.4.3.2 Saldogruppe e-d

Saldogrupperne e-d er som tidligere nevnt individuelle saldoer. Listen nedenfor er ikke uttømmende, men eksempler på hva som faller inn under hver saldogruppe.

Gruppe e omfatter skip, fartøyer, rigger m.v.

I forarbeidene til endringer i lov av 18 august 1911 nr. 8 om skatt av formue og inntekt³⁷ omfattes alle flytende innretninger i denne gruppen. Eksempler som blir gitt på dette er lastebøyer i tilknytning til oljeutvinning, og flytedokker³⁸. Flyttbare oljerigger til sjøs omfattes også, samt faste installasjoner og løsøre i fartøyer.³⁹ Avskrivningssatsen er 14%, jf. sktl. 14-43, 1. ledd, litra e.

Gruppe f omfatter fly, helikopter.

Det må her utledes av Utv. 1985 s. 49 SKD at også løsøre til fly er omfattet av denne saldogruppen. Avskrivningssatsen er 12%, jf. sktl. 14-43, 1. ledd, litra f.

Gruppe g omfatter anlegg for overføring og distribusjon av elektrisk kraft og elektroteknisk utrustning i kraftforetak. Avskrivningssatsen er på 5 %, jf. sktl. 14-43, 1. ledd, litra g.

Gruppe h omfatter bygg og anlegg, hoteller, losjihus, bevertningssteder mv.

Det kan være vanskelig å avgrense denne gruppen mot saldogruppen som omfatter forretningsbygg. I Rt. 2005 s. 306 slo Høyesterett fast at vurderingen om en eiendel faller inn under saldogruppe h eller i kommer an på den aktiviteten som foregår i bygget. Momenter om beliggenhet, fleksibilitet og bygningens art ikke skal tillegges vekt. Avskrivningssatsen er i utgangspunktet 4%, jf. sktl. § 14-43, 1. ledd, litra h, men dersom det er tale om ”bygg med så enkel konstruksjon at det må anses å ha en brukstid på ikke over 20 år fra oppføringen”, skal det etter sktl. § 14-43, 2. ledd avskrives med inntil 8%.

Gruppe i omfatter forretningsbygg.

Det er her en viktig avgrensning mot maskingruppen og bygg og anleggsgruppen som er omtalt ovenfor. Det er viktig å bemerke at tomtegrunnen ikke skal avskrives, da denne er å

---

³⁷ Ot.prp. nr. 19, (1983-1984), s. 18.

³⁸ I.c.

³⁹ Bedrift, selskap og skatt, (2006), s. 139.

anse som en evigvarende verdi. Det må i slike tilfeller skilles mellom selve forretningsbygget og grunnen den står på. Avskrivningssatsen er på 2%, jf. sktl. § 14-43, 1. ledd, litra i.

2.4.3.3 Avskrivning

Ved avskrivning av saldogruppe e-i er selve prosentatsen av en mer beskjedne verdi sett opp mot saldogruppene a-d. Dette kommer av at det er tale om større og mer verdifulle gjenstander som jevnt over har en lengre rettslig levetid enn det driftsmidlene i saldogruppe a-d har. I og med at disse gjenstandene ofte er av stor verdi, vil avskrivningsperioden være lang. Det vil i praksis være svært sjeldent at gjenstanden blir skrevet ned til kr. 15.000 og deretter direkte utgiftsført.

Det skal ikke foretas avskrivninger når eiendomsretten til driftsmidlet er opphørt ved inngangen av inntektsåret.⁴⁰

2.4.3.4 Realisasjon

For realisasjon av driftsmidler i saldogruppe e-i gjelder det unntak fra de alminnelige reglene om at gevinst skal inntektsføres og tap skal fradragføres i realisasjonsåret, jf. sktl. § 14-2. Særbestemmelsen for de individuelle saldogruppene er at gevinsten eller tapet skal føres på gevinst- og tapskontoen, og dermed komme gradvis til inntekt, jf. sktl. § 14-44, 3. ledd, jf. § 14-45. Det er ikke adgang til å la tapet gå til fradrag i sin helhet i realisasjonsåret.⁴¹ Etter § 14-45 er skattyteren pliktig til å føre gevinst og tapskonto for hver

---

⁴⁰ Lignins ABC, (2006), Kap. 9.1: *Avskrivninger på positiv saldo*.

⁴¹ Ot.prp. nr. 35, (1990-1991), s. 119.

næring i hver kommune man skatter til. Skattleggingen er stedbunden, jf. sktl. § 3-3.

Etter sktl. § 14-45, 2. ledd er grunnlaget for årets inntekts eller kostnadsføring saldoen fra året før, etter at inntekt- eller kostnadsføring er foretatt. I tillegg skal det legges til gevinster ved realisasjon av driftsmidler i saldogruppe e-i for inntektsåret, noe som følger av sktl. § 14-44, 3. ledd. Den delen av gevinsten som ikke skal inntektsføres direkte etter sktl. § 14-44, 4. ledd skal også tas med. På samme måte skal tap ved realisasjon av driftsmidler i saldogruppe e-i for dette året fradras på saldoen. Dette innebærer en utsettelse av inntektføring og fradragsføring ved henholdsvis gevinst og tap. Dette medfører ut i fra selger sin synsvinkel gunstigere tidfesting for gevinster og ikke gunstig tidfesting for tap, enn av det som følger av de alminnelige reglene. Når saldoen er positiv skal minimum 20% av saldoen inntektsføres og hvis den er negativ skal minimum 20% av saldoen fradragsføres, jf. sktl. § 14-45, 4. ledd. Hvis saldoen er lavere enn kr. 15.000. skal den direkte utgiftsføres, jf. sktl. § 14-47.

2.5 EIENDELER SOM AVSKRIVES UTENFOR SALDOSYSTEMET

2.5.1 Immaterielle verdier

Immaterielle verdier ble i Ot.prp. nr. 35 (1990-1991) s. 116 og 117 ansett som en så uensartet gruppe at den ved 1992 reformen ikke ble tatt inn i saldosystemet. Immaterielle verdier er et svært vidt begrep og omfatter i prinsippet alle ikke-fysiske formuesobjekter. Det omfatter blant annet goodwill som kan avskrives etter saldoreglene, begrensede rettigheter som i enkelte tilfeller kan avskrives, men også finansobjekter som penger, pengefordringer, selskapsandeler, som i utgangspunktet ikke kan avskrives.⁴²

---

⁴² Ot.prp. nr. 35, (1990-1991), s. 116.

Andre immaterielle verdier kan avskrives hvis de er gjenstand for verdiforringelse jf. sktl. § 6-10, 3. ledd.

2.5.1.1 Tidsbegrensede aktiva

Ved tidsbegrensede rettigheter skal avskrivningen kun skje i de tilfellene der verdifallet er åpenbart i forhold til inngangsverdien, jf. sktl. 6-10, 3. ledd. Dette er det eneste vilkåret som trenger å foreligge for at avskrivning kan kreves. Denne bestemmelsen kom inn i loven etter reformen i 1992, med det formål å begrense avskrivningsretten.⁴³ Når det gjelder sktl. § 6-10, 3. ledds vilkår om at ”verdifallet er åpenbart” er dette omtalt i Ot.prp. nr. 35 (1990-1991) s. 353 flg. Overligningsnemnda ved Sentralskattekontoret for storbedrifter har lagt til grunn at bestemmelsen kun gjelder for ervervede immaterielle eiendeler og ikke for egenutviklede immaterielle eiendeler.⁴⁴ Det er ikke nok at det foreligger et verdifall, mindre avvik ett år kan kun avskrives hvis det totale avviket dette året fremstår som åpenbart. På denne bakgrunn kan verdifall over flere år gi grunnlag for avskrivning når dette er å anse som ”vesentlig”. Hvis verdifallet skjer raskere enn det ligningsmyndighetene har tatt høyde for, slik at avskrivningssatsen bør økes, må skatteyteren sannsynliggjøre dette ovenfor ligningsmyndighetene. Om det skal avskrives og eventuelt hvor mye som skal avskrives vil normalt vurderes hvert år.⁴⁵

---

⁴³ Ot.prp. nr. 35, (1990-1991), s. 117.

⁴⁴ Almvik, (2006), s. 406.

⁴⁵ Lignings ABC, (2006), kap: 6 *immaterielle driftsmidler som verken er foretningsverdi eller tidsbegrensede rettigheter*.

2.5.1.2 Tidsbegrensede aktiva

Utgangspunktet er at tidsbegrensede rettigheter skal avskrives. I disse tilfellene siktes det til tilfeller hvor rettigheten har en begrenset levetid.⁴⁶ Tidsbegrensede aktiva avskrives i utgangspunktet lineært over den antatte rettslige levetiden, men allikevel slik at hvis et åpenbart prisfall skjer raskere så skal avskrivningene også skje raskere, jf. sktl. § 14-50. Eksempel på tidsbegrenset aktiva er leierett, patent, rett til utnyttelse av opphavsrett ol. når disse har en klausul om tidsbegrensning.

2.5.1.3 Realisasjon

Gevinster ved salg av gjenstander som ikke saldoavskrives er etter hevdvunnen fortolkning skattpliktig som virksomhetsinntekt, jf. sktl. § 5-1, 1. ledd, § 5-30.⁴⁷ På samme måte vil tap være fradragberettiget etter sktl. § 6-2, 1. ledd.

Tidfesting av gevinst eller tap på immaterielle eiendeler reguleres av sktl. § 14-52, jf. § 14-2. Hovedregelen er at gevinsten helt eller delvis kan tas til inntekt i realisasjonsåret. Bestemmelsens annet punktum åpner imidlertid for at gevinsten kan unntas fra umiddelbar inntektsføring, og i stedet føres på gevinst- og tapskonto etter sktl. § 14-45. Dette betyr at skatteyder kan velge å utsette beskatningen. Tap kan ikke fradragføres i sin helhet i realisasjonsåret, men må komme til fradrag på gevinst- og tapskonto, jf. bestemmelsens tredje punktum.

---

⁴⁶ Ot.prp. nr. 35, (1990-1991), s. 353.

⁴⁷ Zimmer, (2005), s. 227.

2.6 EIENDELER SOM IKKE KAN AVSKRIVES

2.6.1 Innledende bemerkninger

En del eiendeler kan ikke avskrives fordi de ikke er gjenstand for slit og elde, og dermed ikke taper seg i verdi på samme måten som gjenstander som kan avskrives. Det er viktig å se hva slags konsekvenser dette vil ha for både kjøper og selger. Felles for de tre eksemplene som blir behandlet nedenfor er at kjøper ikke kan avskrive eiendelene.

På selger sin hånd er ikke disse tre gruppene eiendeler likt behandlet. For finansielle eiendeler og varebeholdning blir gevinst eller tap tidfestet det året realisasjonen skjer, mens for tomter åpnes det for utsatt beskatning.

2.6.2 Tomter

Selve grunnen kan ikke avskrives, begrunnelsen for dette er at den ikke blir redusert i verdi som følge av slit og elde som er vilkåret for avskrivning etter sktl. § 6-10. Tomter kan dermed ikke avskrives, selv om det skulle stå en bygning på den. Skulle eiendomsretten til tomten være tidsbegrenset vil det allikevel foreligge en avskrivningsrett. Se pkt. 2.5.2.2. ovenfor.

Ved tidfesting av gevinst og tap ved realisasjon av tomter, er hovedregelen at tidfestingen kan skje helt eller delvis i realisasjonsåret, jf. sktl. § 14-52, 1 punktum, jf § 14-2. Det er imidlertid et unntak fra dette prinsippet i sktl. § 14-52, 2. og 3. punktum. Etter dette kan gevinsten i den grad den ikke er inntektsført, legges til gevinst- og tapskonto etter reglene i sktl. § 14-45. Dette tilsier at selger kan velge å inntektsføre direkte i realisasjonsåret, eller å utsette beskatningen ved bruk av gevinst- og tapskonto.

Ved tap følger det av bestemmelsens tredje ledd at selger ikke kan fradragføre hele beløpet i realisasjonsåret. Tapet må føres på gevinst- og tapskonto etter § 14-45.

2.6.3 Finansielle eiendeler

Med finansielle eiendeler siktes det til aksjer, verdipapirer, finansielle instrumenter og fordringer som faller innunder betegnelsen anleggsgjenstander.⁴⁸ Disse eiendelene er ikke gjenstand for verdiforringelse, og omfattes dermed ikke av sktl. § 6-10, 1. ledd.

For aksjer vil fritaksmetoden og aksjonærmodellen regulere beskatningen, dette vil bli nærmere omtalt i kap. 3 nedenfor. Hovedvekten vil bli lagt på fordringer i denne fremstillingen.

Gevinst og tap på fordringer i virksomhet er skattepliktig etter sktl. § 5-1, 1. ledd og § 5-30. Tap på fordringer er fradragsberettiget etter sktl. § 6-2, 2. ledd. Dette tapet tidfestes etter sktl. § 6-2 til det tidspunkt da tapet er endelig konstatert, først da kan tapet kreves fradratt. Det er et vilkår at gevinsten eller tapet må være lidet i skatteyderens egen virksomhet for at det skal foreligge fradragsrett. I tillegg må fordringen ha en "særlig og nær" tilknytning til kreditor sin egen virksomhet.⁴⁹

Ved tidfesting av finansielle eiendeler kommer sktl. § 14-2 til anvendelse. Bestemmelsen legger realisasjonsprinsippet til grunn, altså at gevinsten eller tapet skal tas til inntekt i realisasjonsåret. Sktl. § 14-52 kommer ikke til anvendelse slik den gjør for de andre driftsmidlene som ikke kan saldoavskrives, da finansielle eiendeler er unntatt fra denne bestemmelsen. Det er med andre ord ikke mulighet for utsatt beskatning for finansielle eiendeler.

---

⁴⁸ *Bedrift, selskap og skatt*, (2006), s. 121.

⁴⁹ Zimmer, (2005), s. 244.

2.6.4 Varebeholdning

Hovedregelen for varer er at anskaffelseskostnadene skal aktiveres, jf. sktl. § 14-5, 2. ledd. Etter sktl. § 14-5, 2. ledd skal verdien av innkjøpte varer settes til anskaffelsesverdien eller tilvirkningsverdien, dersom varen er tilvirket av skatteyteren. Tilvirkningsverdien regnes ut av de direkte kostnadene for råstoffer, halvfabrikata, hjelpestoffer, og produksjonslønn. Det åpnes ikke for at det kan foretas nedskrivninger for ukurans eller prisfall før varen selges. Det samme gjelder for inngåtte varekontrakter. Bestemmelsen tilsier dermed at varekostnadene først kommer til fradrag når varene er realisert, jf. sktl. § 14-5, 2. ledd litra c. Det foreligger her en utsatt utgiftsføring. Dersom varene ikke kan individualiseres kommer FIFO-prinsippet (først inn, først ut) til anvendelse, jf. sktl. § 14-5, 2. ledd, litra b. Etter bestemmelsens fjerde ledd åpnes det for et sjablonmessig avsetning før tapet er realisert.

Varens utgangsverdi innvinnes ved salg.⁵⁰ Det avgjørende for tidfestingen er leveringstidspunktet for varen.⁵¹ Det er ikke adgang for utsatt beskatning, dette gjelder kun for driftsmidler. Det er gitt skattemessige særregler om tidfesting av varebeholdning, jf. sktl. § 14-5, 2. ledd.

Disse avviker fra hovedregelen i sktl. § 14-2. Ved gevinst på varer kommer dette til umiddelbar beskatning, på samme måte som tap kommer til umiddelbart fradrag.

Det kan by på problemer for selger at verdien på varelageret blir svært misvisende i forhold til hva som er den reelle verdien, i og med at det ikke kan nedskrives før realisasjon. For kjøperen vil det kunne fremstå som negativt at varene ikke er gjenstand for avskrivning.

---

⁵⁰ *Bedrift, selskap og skatt*, (2006), s. 81.

⁵¹ I.c.

3 SALG AV AKSJER

3.1 INNLEDENDE BEMERKNINGER

I det følgende kapittel skal temaet salg av aksjer behandles.

Det har skjedd en del endringer i lovverket når det gjelder aksjebeskatning de senere årene som følge av skattereformen 2004-2006. Det vil derfor være hensiktsmessig med en kort beskrivelse av hvordan reglene var før reformen og hvorfor reglene er slik de er i dag, før de gjeldende reglene for salg av aksjer behandles.

Det har forskjellige konsekvenser at fritaksmetoden og aksjonærmodellen kommer til anvendelse ved salg av aksjer, avhenger om man ser det fra kjøper eller selger sitt ståsted.

I de tilfellene der fritaksmetoden kommer til anvendelse vil det ikke foreligge grunnlag for beskatning hvis aksjene selges av et aksjeselskap. Det vil heller ikke være hjemmel for å gjøre fradrag for tap. Dersom det er personlig aksjonærer som selger aksjer vil man ved gevinst måtte betale skatt, med fradrag for skjerming, og det vil bli gitt fullt fradrag ved tap.

I den videre fremstillingen vil fritaksmetoden og aksjonærmodellen bli gjennomgått hver for seg. Det vil under hvert punkt bli delt inn i undergrupper hvor selger og kjøpers perspektiv vil bli behandlet. Hovedvekten vil bli lagt på aksjeselskaper, men også andre typer organisasjoner vil bli trukket frem for å vise helheten i de forskjellige beskatningsmodellene.

Det forutsettes i den følgende fremstillingen at det er tale om aksjeselskap som er hjemhørende i Norge. Overgangsbestemmelsene til fritaksmetoden og aksjonærmodellen vil ikke bli behandlet.

3.2 HISTORIKK OG HENSYN

Ved salg av aksjer er det lett at samme inntekt kommer til beskatning flere ganger, dette kan skje i de tilfellene hvor en aksje blir solgt gjennom flere ledd. I et slikt tilfelle vil kjøperen få oppregulert inngangsverdien. Skattereformen i 1992 gjorde et forsøk på å avskaffe dobbel beskatning som slike transaksjoner ofte førte til. Det ble i utarbeidelsen av bestemmelsene lagt stor vekt på hensynene til nøytralitet, symmetri, kontinuitet, samordning og lave skatter.

Hensynet til nøytralitet tilsier at ulike inntekter skal behandles likt, og at skattesystemet skal være nøytralt i henhold til ressursanvendelse. Med dette menes at valget av selskapsform ikke skal ha betydning for hvordan inntektene beskattes. Det vil imidlertid etter dagens skattebestemmelser ha stor skattemessig betydning hva slags organisasjonsform som velges i forhold til virksomhetsinntektene. Ulike kapitalinntekter blir beskattet forskjellig, dette strider mot nøytralitetsprinsippet.

Hensynet til symmetri tilsier at inntekter og utgifter beskattes på tilvarende måte. I de tilfellene gevinsten ikke skal beskattes, skal heller ikke tap kunne fradragføres. Dette prinsippet er ikke fullstendig oppfylt etter dagens reform, ved at man etter aksjonærmodellen ikke kan benytte skjermingsfradraget til å øke fradragberettiget tap.

Hensynet til kontinuitet tilsier at den skattemessige stillingen ikke forandres ved arv, gaveoverføring, fusjon eller fisjon, fordi dette ikke er skatteutløsende transaksjoner. Dette ble videreført ved skattereformen i 1992.

Med hensynet til samordning menes det at man skal kunne fradra underskuddet i overskuddet når dette foreligger.

Skattereformen viste seg å inneholde svakheter som gjorde at den ikke virket helt etter sin hensikt. Det meldte seg derfor et behov for særregulering, slik som aksjonærmodellen og fritaksmetoden. Forskjellen i beskatningen av arbeids- og kapitalinntekter og Norges

internasjonale forpliktelser etter EØS avtalen, var noen av de tydeligste grunnene til at den nye skattereformen i 2004-2006 gjorde seg gjeldende. En konsekvens av dette var at det ble innført forskjellige regler for personlige aksjonærer og selskapsaksjonærer.

Skattereformen i 1992 var basert på et godtgjørelses og RISK system.

Godtgjørelsesmetoden gikk ut på at aksjonæren fikk tilordnet en godtgjørelse som tilsvarte utbytte multiplisert med aksjonærens skattesats for alminnelig inntekt. I de tilfeller aksjonær og selskap har samme skattesats på alminnelig inntekt vil dobbelt beskatning bli forhindre⁵². Korreksjonsskattereglene sikret at midlene som ble delt ut i utbytte var skattlagt som inntekt i selskapet allerede.⁵³

RISK (Regulering av Inngangsverdi med Skattlagt Kapital) metoden innebærer kort fortalt at man ved beregning av aksjegevinst eller tap, tok hensyn til endringer i selskapets tilbakeholdte skattlagte kapital i det tidsrommet aksjonæren hadde eid aksjen.⁵⁴ Ved realisasjon skulle aksjens inngangsverdi opp eller ned reguleres med summen av de årlige reguleringsbeløpene i aksjonærens eiertid. Gevinst og tap var henholdsvis skattepliktig og fradragsberettiget i skatteyterens inntekt under RISK.

Nedenfor vil jeg behandle fritaksmetoden og aksjonærmodellen som er to sentrale elementer i skattereformen 2004-2006.

---

⁵² Ot.prp. nr. 1, (2004-2005), s. 29.

⁵³ I.c.

⁵⁴ I.c.

3.3 FRITAKSMETODEN

3.3.1 Innledende bemerkninger

Fritaksmetoden ble innført med virkning fra 1. januar 2004 for aksjeutbytte som skal innvinnnes, og 26. mars 2004 for gevinst og tap på aksjer.⁵⁵ Metoden fritar som hovedregel selskapsaksjonærene fra beskatning ved gevinst og utbytte på aksjer. På samme måte er det heller ikke adgang til å gjøre fradrag for tilsvarende tap. Disse reglene er lovfestet i sktl. § 2-38. Fritaksmetoden regulerer i all hovedsak beskatningen av selskapsaksjonærer som er primærgruppen for denne regelen, samt enkelte andre typer selskaper. I tillegg til dette gjelder fritaksmetoden for en rekke andre juridiske subjekter som er listet opp i sktl. § 2-38, 1. ledd, litra a-i. Disse vil bli behandlet under pkt. 3.4.4. I fremstillingen videre er det bare aksjeselskap som vil bli behandlet utdypende. Begrunnelsen bak bestemmelsen om fritaksmetoden er å forhindre at aksjeinntekten blir beskattet flere ganger, såkalt kjedebeskatning.⁵⁶

Fritaksmetoden gjelder for både norske og utenlandske selskaper. Det er allikevel visse begrensninger når det gjelder utbytte, gevinst og tap ved realisasjon for selskap som er hjemmørende i lavskatteland utenfor EØS, og porteføljeinvesteringer utenfor EØS.⁵⁷ Det forutsettes i det følgende at det er selskap som er hjemmehørende i Norge det er tale om både når det gjelder subjekt og investeringsobjekt.

3.3.2 Historikk

Et sentralt element ved innføringen av skattereformen 2004-2006 var fritaksmetoden.

---

⁵⁵ Ot.prp. nr. 1, (2004-2005), s. 61.

⁵⁶ *ibid.* s. 52.

⁵⁷ *Skattereformen – en presentasjon*, (2005), s. 88.

Det forelå også tidligere regler som skulle motvirke kjedebeskatning, slik som fritaksmetoden gjør i dag, men disse fungerte ikke helt etter sitt formål. Ulempen med de tidligere skattemodellene RISK og godtgjørelses reglene var at de behandlet norsk og utenlandsk selskaper ulikt⁵⁸, noe som er i konflikt med EØS- reglene om fri flyt av kapital og etableringsfrihet. Fritaksmetoden vil også i utgangspunktet gjelde for utenlandske selskaper. Fritaksmetoden slik den fremstår i dag, er mer i tråd med tilsvarende lovgivning ellers i Europa.⁵⁹ Den kan til og med sies å gå lenger enn de andre landene i å fritas for beskatning. Fritaksmetoden hevdes å være enklere enn de tidligere godtgjørelses reglene og RISK- metoden.

3.3.3 Fritaksmetodens regler

Fritaksmetoden går som tidligere nevnt i all hovedsak ut på at selskapsaksjonærer fritas for beskatning på utbytte og gevinst ved realisasjon av aksjer, og at man på samme måte ikke får fradrag for tap.

Fritaksmetoden innebærer at det ikke lenger er nøytralitet når det gjelder beskatning av forskjellige investeringsobjekter. Gevinst ved salg av aksjer skal ikke beskattes av selskapsaksjonæren, mens gevinst ved fast eiendomsinvestering og investering i obligasjoner må beskattes på vanlig måte.⁶⁰

Ved tap gis det som tidligere nevnt ikke fradrag etter sktl. § 6-1. Dette er på bakgrunn av hensynet til symmetri. Når man ikke skal betale skatt for gevinst, skal man heller ikke få fradrag for tap. Det er imidlertid mulighet for å få fradrag for enkelte kostnader. I sktl. § 6-24 gis det fradrag for kostnader som pådras ved å erverve inntekt som er fritatt for

---

⁵⁸ *Skattereformen – en presentasjon*, (2005), s. 87.

⁵⁹ Brudvik [b], (2006), s. 36.

⁶⁰ *Skattereform 2004-2006*, (2005), s.85.

beskatning etter sktl. § 2-38, altså fritaksmetoden. I annet ledd presiseres det at det allikevel ikke gis fradrag for ervervs- og realisasjonskostnader. Det vil derfor være sentralt hva som regnes som del av aksjens inngangsverdi, og de andre kostnadene som knytter seg til aksjen. Aksjens inngangsverdi kommer ikke til fradrag som følge av fritaksmetoden, det vil derfor være gunstig for kjøper å unngå at kostnadene går inn i inngangsverdien.

Det er et vilkår at utbyttet må være lovlig utdelt for at fritaksmetoden skal komme til anvendelse. Dette følger av sktl. § 2-38, 2. ledd litra a. Det henvises til at utbyttet må være utdelt i tråd med sktl. § 10-11, 2. ledd.

Tidfesting for fritaksmetoden vil ikke være av betydning i og med at realisasjon av aksjer ikke blir beskattet eller fradragsført ved gevinst eller tap.

3.3.4 Subjekter og objekter i fritaksmetoden

For at man skal få skattefritak etter fritaksmetoden, forutsettes det at kvalifiserende inntekt mottas av et kvalifiserende subjekt.⁶¹ I vurderingen av hvilke former for selskap som skulle omfattes av fritaksmetoden ble det lagt vekt på hensynet til å oppnå skattemessig likebehandling av virksomhetene uavhengig av hvordan de var organisert.⁶² Subjekt etter fritaksmetoden er aksjeselskap og allmenaksjeselskap, men også likestilte selskap med aksjeselskaper, jf. sktl. § 2-38, jf. § 2-2, 1. ledd litra a-d. Dette er sparebanker og annet selveid finansieringsforetak, gjensidig forsikringsselskap, og samvirkeforetak. I tillegg følger det av bestemmelsens litra b hvilke andre typer av organisasjonsformer som faller innunder fritaksmetoden. Dette er følgende:

---

⁶¹ Ot.prp. nr. 1, (2004-2005), s. 56.

⁶² *ibid.* s. 52.

Aksjefond er omfattet av fritaksmetoden. Med aksjefond menes verdipapirfond hvor det er bestemt i vedtektene at midlene skal plasseres i aksjer. Obligasjonsfond er ikke omfattet av bestemmelsen, jf. sktl. § 2-38, 1. ledd litra b.

Interkommunalt selskap er også omfattet av fritaksmetoden etter sktl § 2-38, 1. ledd, litra c. Selskap mv. som er heleid av staten omfattes etter litra c. Fritaksmetoden kommer ikke til anvendelse for avkastning på eierandeler i statseide selskaper, fordi staten er fritatt for beskatning

Foreninger og stiftelser er omfattet av henholdsvis litra e og f. Dersom foreningen eller stiftelsen ikke har erverv som formål, kan skattefritaket følge av sktl. § 2-32. Hvis dette ikke er tilfelle vil fritaksmetoden komme til anvendelse.

Kommune og fylkeskommune omfattes av bestemmelsens litra g. Disse er som hovedregel fritatt fra skatt, men ved realisasjon av aksjer plikter de å betale skatt. Dette gjelder også for gevinst på eierandel som knytter seg til kraftvirksomhet og utbytteinntekter.⁶³

Konkurs- og administrasjonsbo omfattes av bestemmelsens litra h. Disse to subjektene behandles på lik måte. Inntekt som oppstår i forbindelse med avvikling av boet omfattes ikke av fritaksmetoden.⁶⁴ Det er et vilkår for begge disse subjektene at de anses som kvalifiserende subjekter under fritaksmetoden for at metoden skal komme til anvendelse.

Utenlandske selskaper mv. som tilsvarende selskaper mv. faller inn under fritaksmetoden med hjemmel i bestemmelsens litra i. Dette vil ikke bli nærmere behandlet, da det er avgrenset mot selskaper som ikke er hjemmehørende i Norge.

---

⁶³ Ot.prp. nr. 1, (2004-2005), s. 59.

⁶⁴ *ibid.* s. 58.

Det er en generell forutsetning for at et subjekt skal omfattes av fritaksmetoden at videre utdeling til fysisk person vil bli beskattet på personens hånd.⁶⁵ Dette vil bli omtalt nedenfor under aksjonærmodellen.

Som objekt er aksjeselskapene primærgruppen for fritaksmetoden. Disse representerer det som i forarbeidene⁶⁶ betegnes som eksempelet på en kvalifiserende eierandel. Det typiske tilfellet av skattefri inntekt ved fritaksmetoden er selskapsaksjonærers utbytte eller gevinst ved realisasjon av aksjer. Hensynet bak hvem som skal anses som et objekt i fritaksmetoden sin forstand er å oppnå likebehandling av virksomheter uavhengig av organisasjonsform. Dette tilsier at selskapsformer som er likestilt med aksjeselskap bør bli omfattet som subjekt og investeringsobjekt i fritaksmetoden.⁶⁷

Objekt for fritaksmetoden er kun inntekt som er vunnet direkte ved en kapitalinvestering. Den omfatter alle aksjeinntekter som tilfaller selskapsaksjonærer. Dette vil typisk være utbytte og realisasjonsgevinst på eierandel, jf. sktl. § 2-38, 2. ledd. Det vil med andre ord være gevinst og tap ved realisasjon av aksjer, aksjeutbytte og gevinst ved uttak av aksjer. I det følgende vil jeg kun omtale utbytte, gevinst og tap på aksjer.

Ved gevinst som følge av realisasjon etter fritaksmetoden vil det for selger lønne seg å opprette egne investeringsselskaper for på den måten kunne opptjene skattefri aksjeinntekter i investeringsselskapet. Det vil da først bli aktuelt å betale skatt når aksjeinntektene deles ut til personlige aksjonærer. Aksjonærene kan på denne måten reinvestere aksjeinntektene uten å betale skatt, og dermed benytte investeringsselskapet som en slags ”sparebøsse” for skattefrie aksjeinntekter.

---

⁶⁵ Ot.prp. nr 1, (2004-2005), s. 56.

⁶⁶ *ibid.* s. 57.

⁶⁷ *I.c.*

3.4 AKSJONÆRMODELLEN

3.4.1 Innledende bemerkninger

Etter skattereformen i 2004-2006 betegnes aksjonærmodellen som en undergruppe av skjermingsmetoden på lik linje med deltakermodellen og foretaksmodellen. Felles for alle disse er at tanken bak innførselen er at normalavkastningen skal beskyttes mot skattlegging utover beskatningen som finner sted i det underliggende selskap.⁶⁸ For avkastning som den personlige aksjonæren opptjener utover dette, skal det beskattes som alminnelig inntekt med en sats på 28%.

Hovedregelen i norsk rett er at gevinst regnes som skattepliktig inntekt, og tap kan tas til fradrag i skatteyter sin inntekt, jf. sktl. § 10-31. I bestemmelsens andre punktum gis det hjemmel for å fradra ubenyttet skjerming i gevinsten ved realisasjon av aksjer.

Alle personlige aksjonærer som er bosatt i Norge blir omfattet av aksjonærmodellen. Dette gjelder uansett om aksjene er norske eller utenlandske, jf. sktl § 2-1. Det er med dette et vilkår om at aksjonæren er en fysisk person for at aksjonærmodellen skal komme til anvendelse. Gevinst på aksjer er skattepliktig inntekt for aksjonæren. Det blir beskattet på samme måte som alminnelig inntekt med en skattesats på 28%. Ved realisasjon beregner man gevinsten ved å ta salgssummen minus inngangsverdien. Det beløpet man her kommer frem til skal fradras det såkalte skjermingsfradraget før det skal beskattes.

Skjermingsfradrag er en prosentandel som blir trukket i fra på gevinsten før beskatning, slik at en korresponderende del av gevinsten blir skattefritt.

Det gis fradrag for tap ved realisasjon etter alminnelige regler. Hvis det foreligger tap går skjermingsfradraget tapt. Dette innebærer at ubenyttet skjerming ikke øker det fradragsberettigede beløpet.

Man kan si at aksjonærmodellen er et brudd på nøytralitetsprinsippet i den forstand at den ikke behandler selskapsaksjonærer og personlige aksjonærer likt, og på den måten kan man

---

⁶⁸ *Bedrift, selskap og skatt*, (2006), s. 287.

si det allikevel foreligger en dobbelbeskatning av selskap og aksjonær.⁶⁹

3.4.2 Historikk

Som følge av aksjonærmodellen og fritaksmetodens innførsel ble RISK og godtgjørelsessystemet avskaffet. Bakgrunnen for dette var et ønske om å redusere den forhenværende forskjellen mellom marginals-katten på arbeidsinntekt og aksjeinntekt.⁷⁰ Slik skattesystemet var før reformen 2004-2006 var marginals-katten på arbeidsinntekter betydelig høyere enn på kapitalinntekter. Dette ble en motiverende faktor for å få arbeidsinntekter til å fremstå som kapitalinntekter og på denne måten få redusert skatt.⁷¹ Ved skattereformen i 1992 ble delingsmodellen innført for å skille mellom kapital og arbeidsinntekter. Det ble attraktivt å tilpasse seg slik at delingsmodellen ikke kom til anvendelse. Delingsmodellen har ikke fungert etter sin tiltenkte oppgave, den ble avskaffet ved skattereformen 2004-2006. Målet med innførselen av aksjonærmodellen er altså å få skattesatsen for lønnsinntekter og skattesatsen for utbytte og gevinst like høye. Innførselen fører også til at utenlandske og norske aksjer blir behandlet på lik måte. RISK reglene skiller seg fra aksjonærmodellen ved at den ikke skiller mellom skatteyttere som er juridiske og fysisk personer.

Aksjonærmodellen trådte i kraft med virkning for inntektsåret 2006.

---

⁶⁹ *Skattereform 2004-2006*, (2005), s. 21.

⁷⁰ Ot.prp. nr. 1, (2004-2005), s.28.

⁷¹ I.c.

3.4.3 Subjekter og objekter under aksjonærmodellen

Subjekt etter aksjonærmodellen er i utgangspunktet fysiske aksjonærer. Herunder faller også enkeltmannsforetak som har skattemessig tilhørighet i Norge. Det kan også tenkes andre subjekter som kan omfattes av aksjonærmodellen. Dette kan etter forarbeidene til aksjonærmodellen Ot.prp. nr. 1, (2004-2005) s. 33 flg. være følgende:

Konkursbo som bør skjermes etter aksjonærmodellen dersom boet er en fysisk person.

Administrasjonsboer, i de tilfellene boet tilhører en fysisk person. Dødsbo i de tilfellene der gjenlevende ektefelle ikke har tatt over boet som uskifte. Jeg vil kun omtale personlige aksjonærer i den videre fremstillingen.

Aksjonærmodellen gjelder for forskjellig typer objekter, jeg vil nedenfor redegjøre for noen av dem. Med objekter menes her underliggende selskap mv. Aksjeselskap og herunder også allmenaksjeselskap er et objekt som aksjonærmodellen får anvendelse for dersom inntekten er relatert til et slikt kvalifisert objekt. Likestilt selskap er også omfattet, jf. sktl. § 10-1, jf. § 2-2, 2. ledd litra b-e.⁷² Aksjonærmodellen omfatter også sparebanker og andre selveide finansforetak, gjensidige forsikringsselskaper, samvirkelag, selskaper eller sammenslutninger der noen eier formuesandel, eller mottar inntektsandler. Når ansvaret er begrenset til selskapet eller sammenslutningens kapital. Dermed vil også en del andre typer objekter bli omfattet, slik som kredittforeninger og grunnfondsbevis i sparebanker.

Jeg vil i den videre fremstillingen forutsette at det er salg av aksjer som ligger til grunn for overdragelsen slik det følger av problemstillingen.

De inntektene som er skattepliktige ved salg av aksjer er inntekter som er mottatt fra selskaper, og inntekter ved realisasjon av eierandel i selskaper. Som inntekt mottatt fra selskap kan det typisk være tale om utbytte utdelt fra et aksjeselskap til en fysisk person, jf. sktl. § 10-12. Det er ikke et visst antall aksjer, eller et minimum av eiertid på aksjene som må til for at aksjonærmodellen skal komme til anvendelse. Aksjeutbytte er skattepliktig hos

---

⁷² Ot.prp. nr. 1, (2004-2005), s. 33.

aksjonæren etter alminnelige regler. De generelle reglene for utbytte følger av sktl. § 10-11, 1. ledd. Begrepet ”utbytte” er definert i bestemmelsens andre ledd, og regnes som ”enhver utdeling som innebærer en vederlagsfri overføring av verdier fra selskap til aksjonær”.

Etter sktl. § 10-11, 1. ledd regnes utbytte som kommer fra selskaper som omfattes av sktl. § 10-1 som skattepliktig inntekt. Aksjeutbytte tidfestes etter realisasjonsprinsippet i sktl. § 14-2. Tidfestingen har altså skjedd på det tidspunktet da aksjonæren oppnådde ubetinget rett over utbyttet, dette vil være ved vedtak i generalforsamling.

Når det gjelder inntekter ved realisasjon av eierandel i selskap vil dette typisk dreie seg om gevinst ved salg av aksjer, jf. sktl. § 10-31, 1. ledd. Etter bestemmelsen vil aksjegevinst være skattepliktig og aksjetap fradragberettiget. Ved gevinst vil skjermingsfradraget komme til fradrag før beskatning, ved tap vil skjermingsfradraget falle bort. Tidfestingen for aksjegevinst bestemmes av realisasjonsprinsippet i sktl. § 14-2, 1. ledd. Aksjegevinsten skal tidfestes til det tidspunkt da selgeren har ervervet ubetinget rett til vederlag.

Avtaletidspunktet og betalingstidspunktet er uten betydning for tidfestingen. Det er det tidspunktet selgeren har stilt aksjene til disposisjon for kjøper som er det avgjørende.

Tilsvarende regler gjelder for tidfesting av tap ved realisasjon.

3.4.4 Skjermingsreglene

Skjermingsfradraget er lovfestet i sktl. § 10-12. Det gis etter denne bestemmelsen skjerming i alminnelig inntekt. Den delen av avkastningen som utgjør den risikofrie delen av investeringen skal skjermes, og dermed fritas fra beskatning på aksjonærens hånd. Hver enkelt aksje man eier får sitt eget skjermingsgrunnlag hvor skjermingsfradraget må regnes ut særskilt. Hvis man har kjøpt flere aksjer i samme selskap, men med forskjellig inngangsverdi vil disse få forskjellig skjermingsgrunnlag. Hensynet bak denne bestemmelsen er å skjerme investeringens risikofrie avkastning, slik at det kun er gevinst

som blir gjenstand for beskatning.⁷³

Det er i bestemmelsen et vilkår om at utbyttet er tatt ut på lovlig vis etter aksjeloven for at det skal kunne gis skjermingsfradrag. Skjermingen kan ikke overstige det aktuelle årets utbytte som er knyttet til den enkelte aksje. Dersom dette er tilfelle kan skjermingen som overstiger årets utbytte, fremføres til senere års utbytte på samme aksje. Dette vil med andre ord si at i tillegg til at ubenyttet skjerming kan fremføres og benyttes et senere år, vil man motta renter på denne fremførte skjermingen, slik at beløpet vil øke. Ubenyttet skjermingsfradrag følger hver enkelt aksje og vil falle bort dersom aksjen blir realisert. Kjøperen overdrar dermed ikke det ubenyttede skjermingsfradraget. Det blir opprettet ny inngangsverdi for kjøperen og skjermingsfradraget vil bli beregnet på dette grunnlaget. Erververen trer inn i selgerens tidligere skatteposisjon når det gjelder innbetalt aksjekapital og overkurs.⁷⁴ Ved at man tar utbytte slik at skjermingsfradraget blir oppbrukt kan man øke det fradragsberettigede aksjetapet.

Man beregner skjermingen for den enkelte aksjen ved at man tar aksjens inngangsverdi, som er skjermingsgrunnlaget, og multipliserer den med skjermingsrenten, jf. sktl. § 10-12, 2. ledd. Denne delen kan tas ut skattefritt på aksjonæren sin hånd, og blir trukket fra på gevinsten. Foreligger det derimot tap ved realisasjon av aksjen vil skjermingsfradraget gå tapt. Inngangsverdien må oppgis til ligningsmyndighetene og til aksjonærregisteret, i og med at dette er beregningsgrunnlaget for skjermingsfradraget. Skjermingen beregnes årlig. Skjermingsrenten fastsettes av departementet ved forskrift. Den fastsettes årlig og representerer årsgjennomsnittlig rente etter skatt på statsobligasjoner med 5 års løpetid.⁷⁵ Den skal gjenspeile avkastningen på en risikoplassering i det aktuelle året. Dette medfører at skjermingsrenten vil være forskjellig fra år til år. I 2006 var den på 2,1%. Skjermingen tilordnes den som er eieren av aksjen 31. desember i inntektsåret, jf. sktl § 10-12.

---

⁷³ *Skattereform 2004-2006*, (2005), s. 19.

⁷⁴ *ibid.* s. 21.

⁷⁵ *ibid.* s. 48.

4 SAMMENLIGNING AV SALG AV AKSJER OG SALG AV INNMAT I ET SELSKAP

4.1 INNLEDENDE BEMERKNINGER

I de tidligere punkter har jeg redegjort for reglene for salg av innmat og salg av aksjer. For både kjøper og selger vil det være viktig hvordan beskatningen skjer. Denne beskatningen kan spille en stor rolle i vurderingen av hvordan de velger å organisere sin transaksjonen. Hva som fremstår som mest lønnsomt kan forandre seg fra transaksjon til transaksjon, og det vil også være andre momenter enn de skattemessige som spiller en stor rolle. Det må dermed foretas en konkret helhetsvurdering på både kjøper og selger sin side, som beror på hvilke formuesgoder det er tale om, og hvilke ønsker partene har med transaksjonen. Det er slik at organisasjonsformen kan forandres etter hva som er mest fordelaktig ved beskatning med forbehold for reklassifisering. Det er derfor viktig at man før avtaleinngåelse beregner hvordan de aktuelle skattemessige alternativene vil slå ut på kjøper og selger sin hånd.

Fremstilling vil i det følgende bli delt opp i kjøper og selger sitt perspektiv i forhold til transaksjonen. Da salg av aksjer kan innebære svært forskjellige resultater avhenger av om det er tale om personlige aksjonærer eller selskapsaksjonærer, vil jeg vurdere forskjellene ved fritaksmetoden og aksjonærmodellen. Videre deles fremstillingen opp i en sammenligning av salg av aksjer etter aksjonærmodellen og salg av innmat, og en sammenligning av salg av aksjer etter fritaksmetoden og salg av innmat. Hvert punkt vil bli drøftet fra selgers og kjøpers ståsted. Til slutt vil det bli trukket frem hva som er mest lønnsomt fra selger og kjøper sitt ståsted, samt hva som samlet fremstår som mest fordelaktig under de avsluttende bemerkninger.

Det vil bli avgrenset mot temaer som ikke har blitt behandlet i de forhengående kapitlene. Det vil kun bli drøftet hva som fremstår som det skattemessig mest lønnsomme for kjøper og selger. Det må også tas høyde for at også andre viktige momenter vil kunne spille inn i valget av transaksjonsmåte som ikke vil bli behandlet her.

4.2 SAMMENLIGNING AV SALG AV INNMAT OG SALG AV AKSJER ETTER AKSJONÆRMODELLEN

4.2.1 Selgers perspektiv

Ved salg av aksjer med gevinst vil selger etter aksjonærmodellen måtte betale skatt etter de alminnelige reglene⁷⁶, med fradrag for skjerming etter sktl. § 10-31.

Hvis man kun ser på transaksjoner som leder til gevinst for selger vil overdragelse av aksjer fremstå som den mest gunstige transaksjonsmåten av disse to. Man bør allikevel merke seg at skjermingsrenten kun ligger på ca. 2-3 %. Fradraget for skjerming vil dermed ikke utgjøre en stor fradragspost. Det må tas med andre momenter i betraktningen av hva som fremstår som mest gunstig for selger, slik som tidfesting.

Ved salg av aksjer hvor inngangsverdien overstiger vederlaget ved salg vil det foreligge et tap. Når det gjelder personlige aksjonærer vil det gis fradrag fullt ut for tapet etter aksjonærmodellen. Skjermingsfradraget vil i dette tilfellet ikke komme til fradrag, men falle bort.

For salg av innmat gis det også fullt ut fradrag ved tap, på lik linje som gevinsten blir beskattet. Begrunnelsen for dette er hensynet til symmetri i norsk beskatning. Når det gjelder aksjonærmodellen foreligger det ikke slik symmetri, ved at det ikke gis fradrag for tap på lik linje som det gis skattefrihet ved gevinst. Selger av innmat kan ved tap ved realisasjon utgiftsføre dette tapet fordelt på flere år hvis dette ønskes, eller så kan den utgiftsføres direkte i tapsåret. Dette avhenger av om eiendelen kan avskrives eller ikke, og evt. innen hvilken saldogruppe den tilhører. For begge transaksjonsmåtene må det tas hensyn til at man har tilstrekkelig overskudd som dette tapet kan fradras i. Hvis ikke dette er tilfelle vil man ikke kunne gjøre fradrag for dette tapet. Tapet kan fremføres til evig tid, men skatteyter må ha et overskudd for at tapet kan komme til anvendelse. Dersom det går mange år før tapet blir realisert, må dette tas hensyn til ved at tapsfradraget vil få en lavere

---

⁷⁶ Sktl. §10-31, jf. 5-30.

neddiskontert nåverdi.

Et annet moment som må tas i betraktning når det vurderes hva som vil fremstå som mest lønnsomt ved gevinst og tap på selger sin hånd, er tidfestingen for beskatningen. Ved salg av aksjer kommer gevinsten eller tapet til beskatning eller fradrag i realisasjonsåret. Ved salg av innmat vil inntektsføringen derimot i enkelte tilfeller kunne utsettes dersom selger ønsker dette. Dette beror på hvorvidt eiendelen kan avskrives eller ikke, og evt. hvilken saldo den føres på. Utsatt beskatning vil virke attraktivt for selger, dette er et moment som taler for realisasjon av innmat. Det vil også ha betydning om den personlige aksjonæren ønsker inntekten delt ut til seg slik at det må foretas utbytteutdeling. I et slikt tilfelle vil det lønne seg med en innmatsoverdragelse slik at utbyttebeskatning unngås.

Det er vanskelig å si noe enstydig om hva selger vil se seg tjent med. Hvis man skal vurdere hva som fremstår som mest fordelaktig vil man kunne trekke frem at ved gevinst vil man kunne få fradrag for skjerming hvis man overdrar aksjer. Dette skjermingsfradraget vil allikevel kunne være av en så beskjedne størrelse, at dette ikke kan anses å være avgjørende for hvilken transaksjonsmåte man velger. Ved tap beskattes både aksjer og innmat likt, slik at det ikke kan konkluderes hva som fremstår som det gunstigste ved kun å se på dette. Tidfestingen vil være et sentralt vurderingstema for selger i og med at selve beskatningen ikke gir noe klart skille på hva som er gunstigst. Det vil fremstå som svært gunstig for selger å kunne utsette beskatningen når det foreligger en gevinst, slik man ofte kan ved overdragelse av innmat. På denne måten vil selger kunne opparbeide seg en skattekreditt. En viktig vurdering ved valg av transaksjonsform kan være hvorvidt det foreligger et behov for utdeling av utbytte. Dette vil som et utgangspunkt utløse beskatning etter alminnelige regler (se pkt. 3.5.5.). Ved salg av innmat vil ikke dette bli en slik problematikk, da selskapet er mottaker av vederlaget og ikke aksjonæren. Hva som vil fremstå som mest gunstig vil variere etter hva slags behov selger har, man kan dermed ikke komme med et klart svar om hva som er gunstigst for selger.

4.2.2 Kjøpers perspektiv

I de tilfellene der kjøper har fått overdratt aksjer til seg og dette har gitt selgeren av disse aksjene en gevinst, vil dette ikke ha noen umiddelbar virkning for kjøper, i og med at han står fritt til å erverve direkte eller indirekte igjennom et aksjeselskap. Man kan allikevel si at kjøper vil ha en latent gevinst i de tilfellene man realiserer verdiene i aksjeselskapet. Da vil man måtte skatte for merverdien som ligger i selskapet. Ved salg av aksjer vil ikke kjøper kunne oppskrive driftsmidlene sine ved transaksjonen, slik han kan ved innmatskjøp. Dette gjelder selv om kjøpers vederlag er basert på høyere reelle verdier enn de som er bokført. Kjøper får dermed ikke øket verdien av innmaten slik at avskrivningsgrunnlaget kan øke. Dette ville ikke vært tilfelle ved kjøp av innmat i et selskap.⁷⁷ Dette taler for aksjesalg i de tilfellene der innmatsoverdragelse vil gi mindre merverdi.

Det vil også fremstå som en ulempe for kjøper dersom han kjøper aksjer i tilfeller der det foreligger goodwill av stor verdi. Ved aksjekjøp vil goodwill inngå i kostprisen til aksjen, og på denne måten ikke kunne avskrives. Kostprisen vil først komme til fradrag når aksjene selges i de tilfellene der aksjonærmodellen har anvendelse. Ved kjøp av innmat vil goodwill settes inn på saldogruppe b, hvor den kan saldoavskrives med 20% fra ervervelsesåret, og i de etterfølgende år.

Der kjøper overtar innmat som selger har solgt med gevinst vil dette gi økt avskrivningsgrunnlag i forhold til hva det har vært i de tidligere ledd. Det vil være gunstig for kjøper om han erverver driftsmidlene med høyest mulig inngangsverdi slik at avskrivningsgrunnlaget blir økt. Det vil også ha stor betydning for kjøper i hvilke saldogruppe det økte avskrivningsgrunnlaget tilhører. Hvis den tilhører en gruppe med stor avskrivningssats kan dette fremstå som fordelaktig for kjøper i og med at man får nedskrevet eiendelen raskere. Driftsmidler med høy inngangsverdi som er gjenstand for rask avskrivning, vil ha en ekstra stor verdi for kjøper fordi det fører til at eiendelen blir

---

⁷⁷ *Bedrift, selskap og skatt*, (2006), s. 663.

avskrevet raskere og tilslutt kan utgiftsføres. Dette vil føre til en lavere skattebelastning for kjøper. Det er viktig å merke seg at det ikke er alle typer innmat som vil være like lønnsomt for kjøper. Det må her skilles mellom innmat som kan saldoavskrives, avskrives etter andre regler, og de som ikke kan avskrives. For kjøper vil det fremstå som gunstig å kunne saldoavskrive eiendelen med en proSENTSATS hvert år. På denne måten vil eiendelen på sikt kunne nå kr. 15.000, og dermed utgiftsføres, jf. sktl. §14-47. Det vil også være gunstig for selger å kunne avskrive eiendelen på annen måte enn etter saldosystemet. Enkelte eiendeler vil derimot ikke kunne avskrives, slik som f.eks. til en viss grad fast eiendom som tomter og boligeiendom. Dette vil fremstå som en ulempe for selger at fradragsføringen blir utsatt til realisasjonstidspunktet. I disse tilfellene vil det kunne fremstå som mest attraktivt å selge innmat, som ikke kan avskrives som aksjesalg. Det forutsettes i det videre at det ved innmatsalg er tale om eiendeler som kan saldoavskrives.

Ved kjøp av innmat der selger har lidt tap vil dette gi et minsket avskrivningsgrunnlag for kjøper i forhold til hva som har vært grunnlaget i det tidligere ledd. I et slikt tilfelle vil det fremstå som mest hensiktsmessig å kjøpe aksjer.

I de tilfellene der det ikke foreligger merverdi, eller denne merverdien er negativ i en virksomhet. Vil det fremstå som mer lønnsomt for kjøper å overta aksjer enn innmat. Dermed vil kjøper beholde avskrivningsgrunnlaget. Det vil være fordelaktig for kjøper å erverve innmat i de tilfellene der inngangsverdien er høy, i og med at dette øker avskrivningene. Det vil dermed lønne seg for kjøper å overta innmat i de tilfellene selger har solgt med gevinst og inngangsverdien har blitt høyere.

Ved salg av aksjer der selger har gått med overskudd som følge av transaksjonen vil kjøper overta en merverdi, men innmaten vil ikke kunne oppskrives slik den kan ved gevinst ved innmatsoverdragelse. I de tilfellene der selger har solgt til kjøper med tap vil det lønne seg å overta aksjer for kjøper i og med at det ikke vil foreligge merverdi.

4.3 SAMMENLIGNING AV SALG AV INNMAT OG SALG AV AKSJER ETTER FRITAKSMETODEN

4.3.1 Selgers perspektiv

Det er spesielt store økonomiske konsekvenser for selger om han velger å selge aksjer etter fritaksmetoden fremfor å selge innmat. Fritaksmetoden vil her skille seg ut som mest lønnsom, når man sammenligner det skattemessige resultatet med de andre mulige transaksjonsmåtene.

Ved salg av aksjer med gevinst slipper selger å betale skatt av overskuddet, jf. sktl. § 2-38. Dette gjør at man kan foreta flere transaksjoner, og på denne måten opparbeide seg en skattekreditt. Ved salg av innmat må gevinsten derimot beskattes fullt ut etter de alminnelige reglene, jf. § 5-1, jf. § 5-30. Gevinsten kan enten direkte inntektsføres eller inntektføres over flere år alt etter hva slags eiendel det er tale om. I disse tilfellene vil selger ha en mulighet i enkelte tilfeller å utsette beskatningen av gevinsten, noe som vil fremstå som fordelaktig. Dette vil allikevel ikke gjøre det mer attraktivt å selge innmat fremfor aksjer i og med at det oppnås fullt skattefritak ved salg av aksjer.

Ved salg av aksjer hvor inngangsverdien overstiger vederlaget ved salget vil det foreligge et tap. I disse tilfellene vil det ikke gis fradrag for tap for selskapsaksjonærer som rammes av fritaksmetoden, jf. sktl. § 2-38. Begrunnelsen for dette er hensynet til symmetri mellom lovbestemmelsene. På lik linje som man slipper beskatning ved gevinst, vil man heller ikke kunne få fradrag ved tap.

Ved salg av innmat vil selger få fradrag for hele tapet, jf. sktl. § 6-2. Selger vil da kunne utgiftsføre dette tapet direkte i noen tilfeller, mens det vil foreligge utsatt beskatning i andre tilfeller avhenger av hva slags eiendel det er tale om.⁷⁸ Det er et vilkår at det finnes et overskudd dette tapet kan fradras i for at selger skal kunne nyttiggjøre seg av fradraget

---

⁷⁸ Jf. sktl. § 14-44, jf. § 14-45

tapet vil kunne medføre. Fradraget av tapet kan utsettes til evig tid. Ved salg av aksjer vil det ikke foreligge en slik adgang til utsatt fradragsføring.

Det vil i de tilfellene der det foreligger gevinst som følge av en virksomhetsoverdragelse være skattemessig mer fordelaktig for selger å selge aksjer fremfor å selge innmat, fordi man slipper å skatte av gevinsten. Det motsatte vil være tilfelle der det foreligger tap. Her vil det være mer lønnsomt for selger å selge innmat enn å selge aksjer. Ved innmat foreligger det også en mulighet til utsatt fradragsføring som det ikke er hjemmel for ved salg av aksjer.

Fritaksmetoden vil kunne stimulere selger til å tilvirke varer av betydelig verdi innenfor rammene av et selskap, for deretter å overføre aksjene i selskapet når varen er ferdig tilvirket. Formålet med en slik transaksjon vil være å benytte fritaksmetoden for å unnta vareomsetningen fra beskatning. Det ble i forarbeidene til fritaksmetoden⁷⁹ vurdert hvorvidt det skulle gjøres tiltak for å unngå en slik skattebesparende transaksjonsmetode. Det ble vurdert en regel hvor det skulle bli foretatt beskatning ved salg av aksjer i selskap som inneholdt nytilvirket driftsmiddel etter sktl. § 14-43, litra e-i. Innenfor disse saldogruppene vil det ofte foreligge tilvirkede formuesobjekter av relativt stor verdi. Regelen skulle avgrenses til å omfatte nytilvirkede varer. Etter departementets vurdering valgte man å avvende de nærmere erfaringer med fritaksmetoden, før det blir tatt stilling til om det er behov for en slik regel.

4.3.2 Kjøpers perspektiv

Ved aksjeoverdragelse som har ført til gevinst for selger vil kjøper få en høyere inngangsverdi på aksjen sin. Ved kjøp av aksjer i et selskap vil ikke kjøper få oppjustert

---

⁷⁹ Ot.prp. nr. 1, (2004-2005), s. 79.

skattemessige avskrivningsgrunnlaget på eiendelene i selskapet, slik som man vil få hvis man kjøper innmat. Et eksempel på dette kan være i det tilfellet at et aksjeselskap selger virksomhet. Her kan det ligge skjulte reserver som gjør at betydelig beskatning blir utløst. Hvis det i det samme eksempelet er tale om et aksjeselskap som selger aksjer vil dette kanskje ikke utløse noen skatteplikt. Dette fordi aksjonærene har oppregulert inngangsverdien i de tilfellene der det er personlige aksjonærer, eller det er et aksjeselskap som etter fritaksmetoden kan selge sine aksjer uten at gevinsten skal beskattes.⁸⁰ I og med at verdien på innmaten ikke kan oppskrives ved kjøp av aksjer vil det foreligge en merverdi som ikke kan avskrives slik kjøper ofte kan ved innmatkjøp.

Der kjøper har kjøpt innmat av en selger som har realisert med gevinst, vil dette føre til at kjøper får et økt avskrivningsgrunnlag i forhold til det selger hadde. Det er en fordel for kjøper om dette økte avskrivningsgrunnlaget kan falle innunder en saldo med høy avskrivnings sats i de tilfellene eiendelen kan saldoavskrives.

Der hvor det foreligger tap på selger sin hånd ved realisasjon, vil kjøper få en lavere inngangsverdi på innmaten og dermed reduserte avskrivningsgrunnlag i forhold til det selger tidligere har hatt.

Kjøper og selger vil som regel tilpasse seg den transaksjonsformen som er mest lønnsom skattemessig. Aksjesalg vil derfor velges i de tilfellene der salgssummen overstiger de skattemessige verdiene av formuesobjektene. Innmatssalg vil på den andre siden velges i de tilfellene der salgssummen er lavere enn den skattemessige verdien av formuesobjektet. Dette fordi det etter alminnelige skatteregler gis fradrag for tap, noe det ikke blir gjort etter fritaksmetoden. For kjøper vil det fremstå som mest gunstig å overdra innmat der det foreligger en gevinst ved overdragelsen, fordi hele inngangsverdien vil kunne avskrives.

---

⁸⁰ *Bedrift, selskap og skatt*, (2006), s. 657.

4.4 AVSLUTTENDE BEMERKNINGER

Når både kjøper og selger skal velge hva slags transaksjonstype som er mest lønnsomt, må de ta stilling til en rekke punkter. De må vurdere hvorvidt det på den ene siden foreligger merverdien på aksjene (minus latent neddiskontert skatteansvar i tilfeller som er rammet av aksjonærmodellen), eller om det foreligger merverdien på innmaten minus latent neddiskontert skatteansvar.

Kjøp og salg etter fritaksmetoden, aksjonærmodellen, eller innmats salg eller kjøp, har sine fordeler og ulemper for selger og kjøper alt etter hvordan man ser det. Det har derfor svært stor betydning hvordan en transaksjon blir beskattet på kjøper og selger sin hånd, med tanke på lønnsomheten. Det vil også være andre ting som spiller inn enn kun de skattemessige momentene. Disse vil ikke bli drøftet i denne fremstillingen. En transaksjon avhenger av enighet mellom kjøper og selger, det som er lønnsomt for selger vil ikke alltid fremstå som like lønnsomt for kjøper. I praksis vil den samlede skattefordelen ved å velge aksjesalg eller innmatsoverdragelse fordeles mellom partene ved justering av vederlaget.

Når man skal se på hva selger og kjøper er mest tjent med samlet sett, vil det på selger sin hånd isolert sett være mer ønskelig å selge aksjer for å unngå gevinstbeskatning i de tilfellene der det foreligger merverdi på aksjen. Kjøper vil derimot isolert sett være best tjent med innmatsoverdragelse slik at avskrivningsgrunnlaget blir oppjustert. I en slik situasjon vil formuesobjektet som inngår i overdragelsen spille en vesentlig rolle. For kjøper vil det være av stor betydning om det foreligger muligheter for avskrivninger på formuesobjektet, og eventuelt hvilken sats den kan avskrives med. Jo høyere sats formuesobjektet kan avskrives med, jo mer fordelaktig vil det være for kjøper.

Hvis formuesobjektet for overdragelsen inngår i saldogruppe a-d, vil partene ha ulike interesser ved struktur av transaksjonsform. I disse saldogruppene er avskrivningssatsene relativt høye og ligger på mellom 20-30%. Ved innmatsoverdragelse vil kjøper få adgang til å avskrive det økte grunnlaget i tilnærmet samme takt som det selger må inntektsføre gevinsten. Hvis transaksjonen hadde vært gjennomført ved hjelp av aksjesalg etter

fritaksmetoden ville selger ha sluppet gevinstbeskatning. Dersom det i en slik situasjon er på det rene at selger har et fremførbart underskudd, kan selger endog være tjent med å strukturere transaksjonen som en innmatsoverdragelse, selv om dette utløser gevinst.

Dersom formuesobjektet inngår i saldogruppe e-i vil det slå relativt likt ut for kjøper og selger. Grunnen til dette er at avskrivningssatsene i disse saldogruppene er vesentlig lavere enn i saldogruppe a-d, og ligger på mellom 2-14%. Hvis formuesgodet som skal overdras er innen saldogruppen bygg og anlegg, som avskrives med maksimalt 4% pr. år, vil både kjøper og selger ha like store interesser av å strukturere transaksjonen som en innmatsoverdragelse. Årsaken er at selger må inntektsføre gevinsten over gevinst- og tapskonto med minimum 20%, mens det økte avskrivningsgrunnlaget bare kan avskrives med 4% på kjøpers hånd. Gevinsten kommer med andre ord raskere til beskatning enn det økte avskrivningsgrunnlaget kommer til fradrag. I en slik situasjon kan det derfor forventes at partene blir enige om å strukturere transaksjonen som aksjeoverdragelse. For så å dele den netto skattefordelen mellom seg ved at vederlaget justeres noe opp sammenlignet med hva det ville ha vært ved innmatsoverdragelse.

I de tilfellene der formuesobjektet ikke kan avskrives vil det lønne seg for begge parter at det skjer en aksjeoverdragelse. For kjøper vil det i utgangspunktet ikke ha så stor betydning hvilke transaksjonsform som velges i og med at det ikke kan avskrives. For selger vil det være en fordel om overdragelsen skjer ved aksjesalg slik at man unngår beskatning ved gevinst. Hvis det foreligger tap vil det derimot være en fordel om overdragelsen skjer som en innmatsoverdragelse for selger slik at det kan gjøres fradrag for tapet.

Hvis man allikevel skal konkludere ut i fra det skatterettslige syn, vil det for selger lønne seg å selge aksjer etter fritaksmetoden. På denne måten slipper selger beskatning i forhold til salg av innmat, hvor man må betale skatt etter de alminnelige bestemmelsene. Det vil også fremstå som mer fordelaktig å selge innmat fremfor å selge aksjer etter aksjonærmodellen. Skjermingsfradraget man får er såpass lite at muligheten for utsatt

tidfesting i enkelte tilfeller vil fremstå som mer fordelaktig. Jeg vil allikevel understreke at det er vanskelig å si noe entydig om hva som vil lønne seg for selger.

Ved fritaksmetoden vil det kunne lønne seg for selger å opprette et eget investeringselskap i de tilfellene man selger med gevinst, slik at man kan opptjene skattefrie aksjeinntekter i investeringselskapet. Det vil da først bli tale om beskatning når aksjeinntektene deles ut til den personlige aksjonæren. Dette vil være en fordel for selger ved fritaksmetoden i forhold til aksjonærmodellen i den forstand at skattekreditt blir opparbeidet. Man kan i praksis reinvestere aksjegevinsten uten å betale skatt, investeringselskapet vil fungere som en ”sparebøsse” for skattefrie aksjeinntekter for aksjonæren. Slike investeringselskaper vil kunne oppleve at gevinst og tap ikke kommer til uttrykke i skatteregnskapene. I noen tilfeller vil man også kunne oppleve at selskapene går med betydelig regnskapsmessig underskudd, men man i skatteregnskapet vil være i en skatteposisjon slik at skatt likevel må betales.

Ved tap vil det derimot være mest fordelaktig å selge innmat eller aksjer etter aksjonærmodellen. Disse gir begge rett til tapsfradrag. Aksjer solgt etter fritaksmetoden vil derimot ikke fremstå som gunstig fordi den ikke gir rett til fradrag.

For kjøper vil det fremstå som mest lønnsomt å kjøpe innmat, da dette kan avskrives. Ved kjøp av aksjer vil man bare kunne avskrive innmaten mens merverdien ikke vil kunne avskrives. Det foreligger en stor fordel for kjøper ved innmatsalg, ved at man kan få oppjustert avskrivningsgrunnlaget til inngangsverdien. På denne måten vil man få økt fradrag i den skattepliktige inntekten i de kommende år for innmat som kan avskrives. Ved aksjekjøp vil man ikke få oppjustert verdien på innmaten før ved realisasjon. Dette fordi kostnaden kjøper pådrar seg ved kjøp av aksjen, ikke oppfyller kravene til sktl. § 6-1 om at kostnaden må være pådratt for å erverve, vedlikeholde, eller sikre skattepliktig inntekt. Avskrivningsgrunnlaget blir dermed det samme, mens man vil få en økt merverdi i selskapet.

I norsk rett kan man som hovedregel innrette seg slik at man ikke betaler mer skatt enn det som er nødvendig. Det er allikevel begrensninger på hvordan dette kan gjøres i forhold til hva som betegnes som omgåelse eller ikke. Dette vil bli drøftet i neste kapittel.

5 OMGÅELSESPØRSMÅL

5.1 INNLEDENDE BEMERKNINGER

I skatteretten er spørsmålet om omgåelse mer aktuelt enn for andre rettsområder. Dette kan være fordi skatt har så stor betydning for både de offentliges og de privates økonomi. I tillegg skal det ivareta rettferdighetshensyn og opprettholde tilliten til skattesystemet. Problemet består av at det i utgangspunktet er tillatt å tilrettelegge seg slik at man betaler lavest mulig skatt, på den andre siden er det satt en grense for hvilke tilpasninger man kan gjøre for å oppnå skattereduksjon. Denne balansegangen kan lett bli oppfattet som vanskelig og skjønnsom for skatteyter.

Et typisk tilfelle av omgåelse er i de tilfellene der ”en privatrettslig form utnyttes for å oppnå skattemessige fordeler som ikke er i overensstemmelse med skattelovgivningens formål”.⁸¹

I den videre fremstillingen vil jeg avgrense mot skatteunndragelse og pro forma saker. Disse tilfellene er også måter å omgå skattereglene på, men de skiller seg ut på en slik måte at de bør behandles for seg selv, og blir dermed ikke behandlet i det følgende.

---

⁸¹ Zimmer, (2005), s. 59.

Spørsmålet om omgåelse er et svært omfangsrikt tema, og kunne i og for seg vært hovedproblemstillingen i en tilsvarende oppgave. Da dette kun er ment som en liten del av oppgaven for å fremheve at dette spørsmålet er meget aktuelt i forbindelse med det temaet denne oppgaven reiser, vil omfanget være begrenset.

5.2 ULOVFESTET OMGÅELSE

Det er en hevdvunnen oppfatning at det i norsk skatterett finnes en ulovfestet omgåelsesnorm. Rettsgrunnlaget for denne normen er i all hovedsak basert på en rekke Høyesterettsdommer, og de prinsippene som kan utledes av disse.⁸² Når en bestemmelse skal tolkes spiller lovens formål en betydelig rolle. I de tilfellene der skatteyter har innrettet seg slik at transaksjonen er i strid med lovens formål vil dette i en del tilfeller ikke kunne aksepteres, og gjennomskjæring vil bli aktuelt. Høyesterett uttaler på en annen side i Rt. 1999 s. 946 *ABB* at ”gjennomskjæring ikke kan foretas utelukkende fordi en transaksjon er skattemessig motivert”. På bakgrunn av denne uttalelsen, må det utledes at det ikke er grunnlag for gjennomskjæring i de tilfellene det hvor det kun foreligger strid med lovens formål, det må noe mer til. I Rt. 2002 s. 456 *Hydro Canada* kom Høyesterett til at det måtte være et grunnvilkår for gjennomskjæring at det hovedsakelige formålet med disposisjonen var å spare skatt. Dette er et subjektivt vilkår om at det må være skatteyters hensikt ved transaksjonen at skatt blir spart. Dette blir betegnet som et grunnvilkår av Høyesterett, noe som må bety at hvis ikke denne hensikten foreligger, vil det heller ikke kunne bli snakk om gjennomskjæring. Det er altså et nødvendig vilkår, men det er ikke tilstrekkelig for gjennomskjæring.

I Rt. 1999 s. 946 *ABB* kom Høyesterett frem til at det må bero på en helhetsvurdering når man skal bestemme om det dreier seg om en omgåelse eller ikke. Hvis de ikke-skatterettslige motivene er tilstrekkelig tilstede, vil det ikke være grunnlag for

---

⁸² Zimmer, (2005), s.61.

gjennomskjæring. Som de sentrale momentene i denne helhetsvurderingen trekkes det frem hvorvidt det foreligger *egenverdi*, og om resultatet er i strid med skatteregelens formål, eller *illojalitet* som det også betegnes som.

Vilkåret om *egenverdi* tilsier at rettsforholdet skal ha andre formål og virkninger enn kun de skatterettslige for at gjennomskjæring skal unngås. Det stilles ikke så store krav til egenverdien, det er tilstrekkelig at den ikke er uvesentlig.⁸³ Vurderingen beror som tidligere nevnt på en helhetsvurdering, hvor mye egenverdi som skal til vil bero på om det er andre momenter som er sterkt til stedet eller ikke. Det kan også legges vekt på måten og forholdene transaksjonen er gjennomført på, virkningene av transaksjonen, tidsforløp og partsforhold. Dette skal som utgangspunkt tas stilling til ved transaksjonstidspunktet, men det kan også tas hensyn til foregående og etterfølgende hensyn i de tilfellene dette skulle være relevant.⁸⁴

Det neste vilkåret som vektlegges spesielt i helhetsvurderingen er det såkalt *lojalitetskravet*. Om skatteyterens transaksjon kan sies å være i motstrid til skatteregelens formål. Dette innebærer at de tilfellene som lovgiver hadde forutsett og akseptert som en følge av regelen ikke er å anse som en omgåelse.⁸⁵ Dette er en objektiv vurdering selv om begrepet lojalitet kan indikere noe annet.⁸⁶

5.3 LOVFESTET OMGÅELSE

Etter en lovendring i 2004 ble det lovfestet en særskilt omgåelsesnorm som ble lagt til sktl. § 14-90. Denne bestemmelsen avløste sktl. § 11-7 som hadde en mer begrenset rekkevidde.

---

⁸³ Zimmer, (2005), s.63.

⁸⁴ Banoun, (2003), s. 343.

⁸⁵ Zimmer, (2005), s. 63.

⁸⁶ *ibid.* s. 56.

Bakgrunnen for denne bestemmelsen var innføringen av fritaksmetoden i norsk rett.⁸⁷ En annen grunn til at bestemmelsen ble innført var at lovgiver mente det ville bli for ressurskrevende og komplisert for ligningsmyndighetene å påvise at en transaksjon er illojal og valgt ut i fra hovedsaklig skattemessige hensyn.⁸⁸ Bestemmelsen gjelder bare for aksjeselskap og likestilte selskap. Etter § 14-90, 1. ledd, 1. punktum gjelder bestemmelsen for ” skatteposisjon uten tilknytning til eiendel eller gjeldspost”. Dette gjør at mange transaksjoner ikke vil bli omfattet av denne bestemmelsen, men de kan allikevel gjennomskjæres etter ulovfestet rett. Det er to typer transaksjoner som omfattes av bestemmelsen. Den første er der selskapet ”får endret eierforhold som følge av (...) transaksjon”. Her omfattes ordinære aksjesalg, samt fusjon og fisjon. For det andre omfattes fisjon og fusjon i de tilfellene der eierstrukturen ikke blir endret.

Etter forarbeidene til loven kommer bestemmelsen til anvendelse i de tilfellene der hvor det er sannsynlig at det er utnyttelsen av den generelle skatteposisjonen som er det overveiende motivet for transaksjonen. Videre sies det at det må tas utgangspunkt i det som objektivt fremstår som motivet for transaksjonen.⁸⁹

Etter sktl. § 14-90 kan transaksjonen omgjøres så fort det skattemessige motivet er ”overveiende”. Det vil den være i de tilfellene der egenverdien utgjør mindre enn 50%.⁹⁰ Her skiller den ulovfestede omgåelsesregelen seg fra den lovfestede ved at den ulovfestede ikke krever at det skattemessige motivet er overveiende, kravet til egenverdi er vesentlig mindre. Det skal med andre ord mer til før en transaksjon blir rammet av lovregelen i forhold til den ulovfestede normen.

---

⁸⁷ Zimmer, (2005), s. 57.

⁸⁸ Ot.prp. nr. 1, (2004-2005), s.79.

⁸⁹ *ibid.* s. 82.

⁹⁰ Zimmer, (2006), s. 58.

Det har foreløpig ikke blitt klarlagt anvendelsesgrensene for denne bestemmelsen i ligningspraksis eller rettspraksis. I den videre fremstillingen vil det bli lagt størst vekt på den ulovfestede gjennomskjæringen.

5.4 OMGÅELSE VED VALG AV TRANSAKSJONSMÅTE

Hensynet bak omgåelsesbestemmelsene er at det skal fremstå som vanskelig for skatteyttere å velge transaksjonsform kun ut i fra skattemessig motivasjon. Det benyttes allikevel store ressurser for å finne måter å omgå reglene på. En grunn til dette er at det kan være store summer å spare per transaksjon. Ved innførselen av fritaksmetoden ble det mulighet for å spare betydelig skatt ved reorganisering av transaksjonsmåten. Det ble i realiteten to valgmuligheter ved realisasjon: Salg av aksjer skattefritt ved gevinst eller salg av innmat med fradrag for tap.

Med fritaksmetoden unngår skatteyter gevinstskatt, men kan til gjengjeld heller ikke innrømmes fradrag ved tap. Dette står som en kontrast til salg av innmat som må beskattes etter de alminnelige skatterettslige reglene. Dette innebærer beskatning av gevinst og fradrag for tap. Disse forskjellene i beskatning åpner for tilpasningsmuligheter ved at i tapstilfelle vil realisasjon skje ved innmatssalg, og ved realisasjon med gevinst vil aksjesalg foretrekkes. Skatteyter har på den ene siden rett til å tilpasse seg slik at han ikke må betale mer skatt enn det som er nødvendig. På den andre siden vil vilkårene for gjennomskjæring være oppfylt i de tilfellene hvor transaksjonen hovedsakelig er skattemessig motivert, og hvor den er illojal mot skatteregelen sitt formål. Det vil i den videre fremstillingen bli trukket opp denne grensegangen, slik den har blitt praktisert av ligningsmyndighetene.

I forarbeidene til fritaksmetoden⁹¹ anførte departementet at det var grunnlag for gjennomskjæring i de tilfellene der valg av transaksjonsform hovedsakelig var skattemessig

---

⁹¹ Ot.prp. nr. 1, (2004-2005), s. 75.

motivert. Videre anføres det at aktørene imidlertid ikke har noen plikt til å innrette seg slik at de betaler mer skatt enn det som er nødvendig. Det ble videre drøftet ulike tiltak for å hindre slik omgåelse. Departementet konkluderer med at dette må løses ved hjelp av den ulovfestede reglen. Dette tilsier at det må kunne tillates tilpasninger av en viss grad uten at spørsmålet om gjennomskjæring blir reist. Typiske eksempler på tilpasninger etter fritaksmetoden vil være dannelse av såkalte ”singel purpose” aksjeselskap innenfor eiendomssektoren, fisjon slik at ønsket eierstruktur oppnås, skattefri omdannelse av virksomhet osv.

Spørsmålet om salg av innmat i tapstilfellet ble drøftet i en bindende forhåndsuttalelse fra Skattedirektoratet 20 oktober 2006.⁹² Det var spørsmål om salg av en del av innmaten i K AS som gjaldt produksjon av X til et nystiftet selskap. Skattedirektoratet kom frem til at det var gjort et innmatsalg, og ikke slike endinger i eierforholdet som må til for at sktl. § 14-90 skal komme til anvendelse. Det var i dette tilfellet tale om en fisjonering av den delen av selskapet som inneholdt innmaten som skulle selges, for deretter å selge dette selskapet. Spørsmålet Skattedirektoratet tok stilling til var hvorvidt dette var en skattemessig motivert transaksjon eller om den var, slik innsenderen hevdet, gjort ut i fra forretningmessige hensyn. I dette tilfellet kom Skattedirektoratet frem til at de forretningmessige hensynene var tilstrekkelig tilstede, og at det dermed ikke var grunnlag for gjennomskjæring. Som moment for vurderingen ble det fremmet at Finansdepartementet hadde vurdert konkrete tiltak ved innføringen av fritaksmetoden, men valgte å avvente. Det ble også trukket frem at aktørene ikke har noe plikt til å innrette seg slik at de må betale mer skatt enn nødvendig.

Det kan reises spørsmål om selskapsformen må respekteres eller om det kan gjennomskjæres, for deretter å skattlegge eierne på samme måte som om de drev virksomheten og eide dens gjenstander. I Ot.prp. nr. 16, (1991-1992), s. 39 uttalte Aarbakke at selskapets form må respekteres.

---

⁹² BFU 47/06, s.1

Det finnes ikke noe fasitsvar på når gjennomskjæring kommer til anvendelse i tilfelle av aksje og innmatssalg. Hvert tilfelle må vurderes konkret ut i fra en helhetsvurdering hvor det blir lagt vekt på egenverdi og illojalitet. Utgangspunktet er at man fritt kan disponere slik man selv ønsker, gjennomskjæringen er et unntak fra dette. Det vil virke uheldig for selger at det ikke finnes noe mer konkret å forholde seg til. Innen norsk rett er borgernes behov for en mulighet til forutsigbarhet og tilpasning til gjeldende rett stor, dette er ikke tilfelle ved ulovfestet gjennomskjæring.

5.5 FISJON MED ETTERFØLGENDE AKSJESALG

Fisjon av et selskap innebærer at man deler opp selskapet. Det er ikke noe krav om størrelsesforholdet mellom det opprinnelige selskap og den utfisjonerte delen. Etter sktl. § 11-4 kan et aksjeselskap fisjonere uten skattlegging av aksjonær og selskap. En av grunnene til dette er at man ikke ønsker å hindre omorganisering som kan fremstå som nødvendig og lønnsomt for selskapet. Fisjonen må skje i trå med selskapsrettslige⁹³ og regnskapsrettslige bestemmelser.⁹⁴ Etter kontinuitetsprinsippet i sktl. § 11-7 skal det overtagende selskapet videreføre de skattemessige verdiene samt ervervelsestidspunktet for eiendeler, rettigheter og forpliktelser som overføres. Skatteposisjonen overtas også uendret av det utfisjonerte selskapet. Dette innebærer at skatteposisjonen må beholdes uforandret på både eier og selskapsnivå. Aksjene kan også fordeles slik at noen av aksjonærene går over til det nye selskapet, mens andre blir værende i det opprinnelige. Dette gjør det mulig å flytte det man ønsker å selge over i et nytt selskap.

Fisjon med etterfølgende salg er en transaksjonsmetode som har blitt hyppig benyttet etter innførselen av fritaksmetoden. Begrunnelsen for dette er at det vil fremstå som svært gunstig å utfisjonere den delen av selskapet som skal selges, for deretter å selge aksjene

---

⁹³ Lov 13 juni 1997 nr. 44, kap. 13 og 14.

⁹⁴ Lov 17 juli 1998 nr. 56, §§ 5-13 – 5-16.

skattefritt. Det vil her være nødvendig for selger å kartlegge hvor grensen går mellom lovlig transaksjon og transaksjon som vil bli gjennomskåret. Det må fremstå som allment akseptert og kunne utledes av forarbeidene⁹⁵ at man kan tilrettelegge for fremtidig aksjesalg dersom dette befinner seg langt frem i tid, uten at dette blir gjenstand for gjennomskjæring. Dersom det derimot foreligger interessenter, eller det allerede er inngått en avtale om innmatsalg, og selger deretter bytter transaksjonsform slik at han sparer skatt, må dette kunne gjennomskjæres. Det er vanskelig å fastslå presist hvor dette grenseskillet går mellom hva som må aksepteres og gjennomskjæres. Momenter i denne vurderingen bør være at det i forarbeidene sies at aktørene ikke har noen plikt til å innrette seg slik at de må betale mer skatt en det som er nødvendig. Lovgiver har også bevisst lagt opp til et tosporet regelverk ved at beskatningen av innmatsalg og aksjesalg er forskjellig. Dette taler for at det bør vises varsomhet med å gjennomskjære en tilpassning av aksjesalg. I ot.prp. nr. 71, (1995-1996) uttales det at gjennomskjæring ved fisjon vil være et inngripende virkemiddel, og at vilkårene for å benytte slike virkemidler derfor bør være strenge.

I en bindende forhåndsuttalelse av 1. mars 2005⁹⁶ kom Skattedirektoratet til at det er grunnlag for gjennomskjæring der hvor salg av virksomhet gjennomføres ved fisjon med etterfølgende aksjesalg, i stedet for direkte innmatsalg. Skattedirektoratet mente at dette var en illojal disposisjon som var i strid med fissionsbestemmelsene. De hadde også til hensikt å omgå de skattemessige gevinstreglene for salg av innmat. Et viktig poeng er at fissioneringen ble vedtatt etter at det var besluttet at det skulle skje en overdragelse. Fisjonen var dermed utelukkende motivert av å legge til rette for en avtalt overdragelse. Denne avgjørelsen har vært kritisert i ettertid i juridisk teori.

I bindende forhåndsuttalelse avgitt 7. Juni 2006⁹⁷ ble det utfisjonert fast eiendom fra et holdingselskap til et nytt selskap. Deretter ble aksjene solgt etter bestemmelsene i

---

⁹⁵ Ot.prp. nr.1, (2004-2005), s. 75 flg.

⁹⁶ BFU 05/05.

⁹⁷ BFU 36/06.

fritaksmetoden. Det ble her reist spørsmål om denne transaksjonen ble rammet av ulovfestet gjennomskjæring. I denne vurderingen vektla Skattedirektoratet at det i forarbeidene⁹⁸ ble uttalt at det ikke forelå noen plikt til å innrette seg slik at man betaler mer skatt enn nødvendig. Deretter ble det trukket frem at det i de samme forarbeidene ikke ble fremmet noen konkrete forslag for å forhindre slike typer skattebesparende transaksjoner. Lovgiver måtte også ha vært kjent med at slike transaksjoner ville bli gjort i forbindelse med innførselen av fritaksmetoden. Skattedirektoratet kom til at det på denne bakgrunn ikke forelå grunnlag for ulovfestet gjennomskjæring.

I Rt.1976 s. 302 slår Høyesterett fast at transaksjonskjeder skal ses på som en helhet og dermed behandles under ett. Ved vurdering av egenverdi og illojalitet skal man dermed ikke se på hver transaksjon isolert, men se alle de etterfølgende transaksjonene under ett for å se om vilkårene til illojalitet og egenverdi er oppfylt. Dette vil være veldig aktuelt i tilfeller av fisjon med etterfølgende aksjesalg, også i de tilfellene der det går lang tid mellom fisjoneringen og det etterfølgende salget.

Det er noe uklart hva som er anvendelsesområdet for sktl. § 14-90 når det gjelder fisjon. Bestemmelsen får anvendelse når det foreligger endrede eierforhold som følge av fisjonen. Spørsmålet blir hva som ligger i ”endrede eierforhold”, dette har ikke blitt trukket opp i rettspraksis foreløpig. Begrunnelsen for innførselen av denne bestemmelsen var fritaksmetoden. Dette bør tale for at det kun kan foretas slik spesiell gjennomskjæring ved endrede eierforhold der eierforholdene til aksjene er endret.⁹⁹ Det er ikke noe vilkår om at skatteposisjonen blir overdratt etter sktl. § 14-90, det er tilstrekkelig at utnyttelse av slik skatteposisjon er motivet bak transaksjonen. Det er heller ikke noe vilkår om at skatteposisjonen faktisk gir en bedret skatteposisjon.¹⁰⁰ Når det gjelder egenverdi vil denne

---

⁹⁸ Ot.prp. nr. 1, (2004-2005), s. 75 flg.

⁹⁹ Folkvord, (2006), s. 405.

¹⁰⁰ Utv. 2002.624 LN

reguleres av hvorvidt det foreligger en endring for eier eller ikke. Jo lavere endring det foreligger for eier, jo lavere blir transaksjonens egenverdi.¹⁰¹ Forutsetningen for gjennomskjæring etter sktl. § 14-90 er at hensikten med transaksjonen har vært å sette skatteyter i en bedre skattemessig posisjon enn om en slik transaksjon ikke hadde vært gjennomført.¹⁰² Det er pr. dags dato ikke blitt trukket opp klare linjer for hvordan bestemmelsen får anvendelse i praksis.

---

¹⁰¹ Folkvord, (2006), s. 420

¹⁰² Ot.prp. nr. 1, (2004-2005), pkt. 6.5.7.3.

6 AVSLUTNING

Med jevne mellomrom blir det foretatt skattereformer i Norge. Følgen av dette er at det blir satt inn store juridiske ressurser for å finne måter disse reglene kan omgås på, slik at partene i en transaksjon sparer skatt. Hvorvidt de nye modellene som ble innført under skattereformen i 2004-2006 vil bli bevart i de kommende år er usikkert. Spesielt usikkert er det for fritaksmetoden som åpner for disponeringer som kan føre til gjennomskjæring fra skattemyndighetene sin side.

Hovedproblemstillingen i denne oppgaven har vært en skattemessig behandling av salg av innmat og salg av aksjer, sett fra kjøpers og selgers perspektiv. Det vil være store skattemessige konsekvenser på kjøpers og selgers side etter hvilken type transaksjon som blir valgt. Det vil derfor være viktig for både kjøper og selger å ha konsekvensene av transaksjonen kartlagt, før transaksjonen blir gjennomført. Dette har jeg redegjort for på et generelt grunnlag i denne oppgaven. For selger vil det være viktig å fastslå hvorvidt det ved realisasjon foreligger skatteplikt ved gevinst, eller om et tap kan fradras. Like viktig vil tidfestingen av gevinst eller tap være, det vil fremstå som gunstig for selger å kunne utsette beskatningen ved gevinst. Ved kjøp av innmat må kjøper ta hensyn til om eiendelen skal direkte utgiftsføres, avskrives eller om den ikke kan avskrives i det hele tatt. Innmatsalg vil fremstå som det mest lønnsomme for kjøper i de fleste tilfellene der eiendelen kan avskrives. Ved kjøp av aksjer er det bare innmaten som kan avskrives, ikke merverdien.

De to skattemessige transaksjonsformene, aksjeoverdragelse og virksomhetsoverdragelse, har til dels store skattemessige forskjeller. Ved vurdering av hva som fremstår som mest fordelaktig samlet sett, vil selger vanligvis være mest tjent med å selge aksjer slik at gevinstbeskatning unngås. Kjøper vil vanligvis være mest tjent med innmatsalg, slik at avskrivningsgrunnlaget blir oppjustert i de tilfellene der det foreligger grunnlag for

saldoavskrivning. Det vil i en slik vurdering ha stor betydning hva slags formuesobjekt som inngår i overdragelsen.

Ved at det foreligger såpass store skattemessige konsekvenser etter hvilke transaksjonsmåte som velges, vil dette kunne stimulere til å velge den som er mest skattebesparende. Dette vil i noen tilfeller kunne bli gjennomskåret av skattemyndighetene dersom visse vilkår er oppfylt. Den mest brukte måten å tilpasse seg en skattebesparende transaksjon på er fisjonering med etterfølgende aksjesalg. Hvor grenselinjen for hva som vil bli gjennomskåret i slike tilfeller går, er enda uklart.

Partene må gjøre vurderingen om valg av transaksjonsform på et konkret grunnlag etter sakens anliggende, ut i fra en helhetsvurdering av momentene som er drøftet tidligere i oppgaven. Det er også viktig å bemerke at det vil være andre momenter enn de rent skattemessige som vil tas i betraktning når en slik avgjørelse tas. Fordelingen av vederlaget mellom partene vil kunne utjevne deler av skattefordelen.

Ved å sette seg godt inn i de skatterettslige konsekvensene ved slike transaksjoner vil kjøper og selger kunne få en forbedret forhandlingsposisjon.

7 KILDEREGISTER

7.1 LITTERATURLISTE

- Almvik, Fred-Ove og Vegard Kristiansen, *Bedriftbeskatning i praksis*, 3. utg. Fagbokforlaget, Bergen, 2006
- Banoun, Bettina. *Omgåelse av skattereglene*, J. W Cappelens Forlag AS, Oslo, 2003.
- *Bedrift rett og skatt*, Zimmer, Frederik [et. al], 4. utg. Universitetsforlaget, Oslo, 2006.
- Brudvik, Arthur J, [a] , *Skatterett for økonomer*, 13. utg. Cappelen Akademisk Forlag, 2006.
- Brudvik, Arthur J, [b], *Skatterett for næringsdrivende*, 29. utg. Cappelen Akademisk Forlag, 2006
- Folkvord, Benn, *Skatt ved fusjon og fisjon*, 1. utg. Gyldendal Norsk Forlag AS, Oslo, 2006.
- Gjems -Onstad, Ole, *Kommentar til skatteloven*, Norsk Lovkommentar (online) note 974, 975 [sitert 05.02.2007].
- Gjems –Onstad, Ole, *Norsk bedriftsskatterett* , 6. utg. Gyldendal Norsk Forlag AS, 2003.
- Lignings ABC, 2006, Kap. 3. *Realisasjon*
<http://www.skatteetaten.no/Templates/Handbok.aspx?id=48112&epslanguage=NO&mainchapter=48643#48643> [sitert 01.03.2007]
- Lignings ABC, 2006, Kap. 6. *Immaterielle driftsmidler som verken er foretningsverdi eller tidsbegrensede rettigheter.*
<http://www.skatteetaten.no/Templates/Handbok.aspx?id=48112&mainchapter=48612&chapter=48621&epslanguage=NO#48621> [sitert 01.03.2007.]

- Lignings ABC, 2006, Kap. 9.1. *Avskrivning av positiv saldo*
<http://www.skatteetaten.no/Templates/Handbok.aspx?id=48112&mainchapter=48467&chapter=48538&epslanguage=NO#48538> [sisert 28.02.2007]
- Skaar, Arvid Aage og Tor S. Kildal, *Bedriftsskatterett*, 10 utg. Gyldendal Norsk Forlag AS, 2005
- *Skattereform 2004-2006 – Beskatning av aksjeselskap og selskapsdeltagere*. Ravnaas, Ernst [et al.]. J. W. Cappelens Forlag AS, Oslo, 2005.
- *Skattereformen – en presentasjon*, Jønberg, Bjørgun [et al.]. Den norske Revisorforening, Oslo, 2005.
- Zimmer, Frederik, *Lærebok i skatterett*, 5 utg. Universitetsforlaget, Oslo, 2005.

7.2 RETTSPRAKSIS

- Rt. 1894 s. 753.
- Rt. 1920 s. 884
- Rt. 1929 s. 214
- Rt. 1976 s. 302
- Rt. 1983 s. 979
- Rt. 1987 s. 729
- Rt. 1992 s. 1263
- Rt. 1999 s. 946
- Rt. 2002 s. 456
- Rt. 2005 s. 306

7.3 ANNEN PRAKSIS

- Utv. 1985 s. 49 SKD
- Utv. 2002.624 LN

- Bindende forhåndsuttalelse 1. Mars 2005 (BFU 05/05)
- Bindende forhåndsuttalelse 7. Juni 2006 (BFU 36/06)
- Bindende forhåndsuttalelse 22. September 2006 (BFU 47/06)

7.4 FORARBEIDER

- Ot.prp. nr. 19, (1983-1984)
- Ot.prp. nr. 71, (1995-1996)
- Ot.prp. nr. 35, (1990-1991)
- Ot.prp. nr. 16, (1991-1992)
- Ot.prp. nr. 1, (2004-2005)

